

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A Debreceni Protestáns Lap
könyvnyomdája Debrecen,
Nyomató-utca 9. sz. ahova a
lap szétküldésére vonatkozó fel-
szólamlások küldendők.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél lven.

Előfizetési ár: egész évre 12 korona, félévre 6 korona

Egyes szám ára 30 fillér.

A szerkesztőség és kiadóhivatal
Debrecen, Nyomató-utca 9. sz.
ahova a lap szellemi és anyagi
ügyeire vonatkozó összes közle-
mények, kéziratok, előfizetési
és hirdetési díjak küldendők.

PONTOS ÉS
LEGJOBB

Ó R Á K

5 évi jótállás mellett! 5

= Egyházi szentedények =

urvacsora-kelyhek, keresztelő-kannák
medenczék és borkancsók ■ ■ ■

arany és ezüst ékszerek

evőeszközök, chinaezüst-disztárgyak

részletfizetésre is!

Javításokat és vidéki megrende-
lésekre különös gondot fordítok!

Pontos
kiszolgálás ;
jutányos
árak !

Arjegyzék 2000 képpel ingyen és bérmentve

POLGÁR KÁLMÁN

műorás és ékszerész BUDAPESTEN VII. Erzsébet-körút 29 sz

Az ev. ref. egyházak szállítója,

A vonatok indulása Debreczen állomásról. — Érvényes 1909. október hó 1-től.

D é l e l ő t t				D é l u t á n					
vonat- szám	óra	perc	vonat neme	hova ?	vonat- szám	óra	perc	vonat- neme	hova ?
1713	2 20		szv.	Püspökladány, Budapest k. p. u.	1705	12 10		szv.	Budapest k. p. u.
1706	2 44		"	Máramarossziget, Körösmező	4404	12 15		"	Hajdunánás, Tiszalök
4212	4 31		vv.	Tiszafüred, Füzesabony	1702	12 20		gyv.	Máramarossziget, Körösmező
1721	5 09		mtv.	Püspökladány	4710	12 26		szv.	Nyiregyháza, Szerencs
1710	5 10		szv.	Szatmárnémeti	4716	2 20		mtv.	Hajduhadház (csak XI/1-ig)
4702	5 15		"	Nyiregyháza, Szerencs	1770	3 11		tvsszsz	¹⁾ Érmihályfalva
4402	5 30		mtv.	Hajdunánás, Tiszalök	1745	3 45		"	Püspökladány
4408	8 09		"	Hajdunánás	1708	3 56		szv.	Máramarossziget, Körösmező
4704	8 51		szv.	Nyiregyháza, Szerencs	4706	4 28		"	Nyiregyháza, Szerencs
1703	8 57		gyv.	Budapest k. p. u.	4406	4 36		"	Hajdunánás, Tiszalök
4512	9 41		vv.	Derecske, Nagyléta—Vértes	1701	4 42		gyv.	Budapest k. p. u.
1742	10 00		tvsszsz	Királyháza	4514	4 51		vv.	Derecske, Nagyléta—Vértes
4204	11 33		szv.	Tiszapolgár, Tiszafüred, Füzesabony	4214	2 58		"	Tiszapolgár, Tiszafüred
1747	11 28		tvsszsz	Püspökladány	1704	6 57		gyv.	Szatmár-Németi
4414	11 11		mtv.	Hajduböszörmény	4410	7 00		mtv.	Hajdunánás
					4708	7 06		szv.	Nyiregyháza, Szerencs
					1709	9 00		"	Püspökladány, Nagyvárad
					4714	10 38		mtx.	Nyiregyháza
					1707	10 40		szv.	Budapest k. p. u.
					1712	10 53		"	Máramarossziget

¹⁾ Csak a debreczeni országos vásárok két napján közlekedik.
*) Télen is

Jegyzet
Délelőtt = éjjel 12 óra 1 perctől déli 12 óráig.
Délután = déli 12 óra 1 perctől éjjel 12 óráig.

A vonatok érkezése Debreczen állomásra. — Érvényes 1909. október hó 1-től.

D é l e l ő t t				D é l u t á n					
vonat- szám	óra	perc	vonat neme	honnan ?	vonat- szám	óra	perc	vonat neme	honnan ?
1713	1 29		szv.	Máramarossziget	1702	12 08		gyv.	Budapest k. p. u.
1706	2 18		"	Budapest k. p. u.	4413	2 00		mtv.	Hajduböszörmény
1720	5 03		"	Nagyvárad, Püspökladány	1744	2 51		tvsszsz	Püspökladány
4713	6 35		mtv.	Nyiregyháza	4513	3 05		vv.	Nagyléta—Vértes, Derecske
1711	6 48		szv.	Királyháza	4705	3 24		szv.	Szerencs, Nyiregyháza
4401	7 14		"	Tiszalök, Hajdunánás	1708	3 36		"	Budapest k. p. u.
4511	7 20		vv.	Nagyléta—Vértes, Derecske	4403	3 40		mtv.	Tiszalök, Hajdunánás
1742	7 46		tvsszsz	Püspökladány	1701	4 22		gyv.	Körösmező, Máramarossziget
4211	7 54		vv.	Tiszafüred	4213	5 31		vv.	Füzesabony, Tiszafüred
4701	8 04		szv.	Szerencs, Nyiregyháza	4405	6 30		szv.	Tiszalök, Hajdunánás
1703	8 46		gyv.	Szatmár-Németi	4715 [*]	6 33		mtv.	Hajduhadház (csak XI/1-ig)
1722	9 36		mtv.	Püspökladány	1709	6 43		szv.	Szatmár-Németi
4407	11 26		"	Hajdunánás	1704	6 49		gyv.	Budapest k. p. u.
4703	11 22		szv.	Szerencs, Nyiregyháza	4707	8 46		szv.	Szerencs, Nyiregyháza
1705	11 40		"	Körösmező, Máramarossziget	4515	9 25		vv.	¹⁾ Derecske
					1712	9 46		szv.	Budapest k. p. u. Püspökladány
					1707	10 12		"	Körösmező, Máramarossziget
					4400	10 13		mtv.	Hajdunánás
					4203	10 07		szv.	Füzesabony, Tiszafüred, Tiszapolgár
					4711	10 26		"	Szerencs, Nyiregyháza

¹⁾ Május 15-től szeptember 15-ig csak ünnep-és vasárnapokon közlekedik.
*) Télen is.

Jegyzet.
Délelőtt = éjjel 12 óra 1 perctől déli 12 óráig.
Délután = déli 15 óra 1 perctől éjjel 12 óráig.

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHAZI ÉS ISKOLAI HETI KOZLÓNY.

A Debreceni Protestáns Lap
könyvnyomdája Debrecen,
Nyomtató-utca 9. sz. ahova a
lap szétküldésére vonatkozó fel-
számlások küldendők.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfel iven.
Előfizetési ár: egész évre 12 korona, félévre 6 korona
Egyes szám ára 30 fillér.

A szerkesztőség és kiadóhivatal
Debrecen, Nyomtató-utca 9. sz.
ahova a lap szellemi és anyagi
ügyeire vonatkozó összes közle-
mények, kéziratok, előfizetési
és hirdetési díjak küldendők.

Adventre.

Jövel Uram, epedve várunk,
Óhajt téged vérező szívünk.
Boldogságunk, fényes mennyországunk,
Édes Jézus, szabadítónk jöjj.

Édes Jézus, szabadítónk jöjj,
Mert elhagytak, a kikben biztunk.
Minden nap új gyötrelmet szenvedünk,
Te vagy nekünk egyetlen menedékünk.

Te vagy nekünk egyetlen menedékünk,
Bónös lelkünk csak téged keres.
Kinunk nehéz, sebeink égnek,
De kegyelmed minden bünt elfedez.

Te kegyelmed minden bünt elfedez,
Mevált, melyben eljössz az óra.
Jövel hát Izráel pásztora
És Józsefnek vezérlő Ura.

Jövel, jövel, epedve várunk,
Óhajt téged vérező szívünk.
Boldogságunk, fényes mennyországunk,
Te jöjj hozzánk, mi is te hozzád szállunk.

MOHAI SÁNDOR.

Kálvin a történelemben.

Emlékbeszéd Kálvin János születése négyszázados ünnepélyén, melyet a debreceni református főiskola tartott 1909. október 30 án.

Irta: **Dr. Balogh Ferencz** theologiai tanár.

3. *Mise. Elővezet.* A római egyháznak legbámulatosabb, legművészeibb központi dogmacsomózata a mise; elmondható: míg mise lesz, a római vallás addig tart. A misében Jézus test szerint naponti földi szereplése, áldozatának napenkénti megújítása, a papok áldozó minősége, a papuralom folytonossága, az élőkre és halottakra kihatás, bűnbocsánat szerző mivolt, sőt a tulvilági szenvedésektől megszabadulás: mint megannyi részdogmák egybeolvadnak, műszerkezetben feltalálhatók. Senki a reformátorok közül oly merész támadást nem intézett e találmány ellen, mint Kálvin, mert lángesze erősen belátta, hogy míg e központi erőd áll, a romanizmus uralkodni fog a hivek ezerein . . . Mintegy negyven féle szertartás részleteivel, a szemnek, fülnek, szagérzéknek (tömjén) és a képzelemnek szépművészi alakban: ének, zene, gyertyalángok, csemettyű hang és aranyos színes ruhák felhasználásával hódító és bővítő hatással van az Institutióban „tündöklőnek“ nevezett mise a titok és rejtély leple alatt megfogott hivekre. A református vallás követői a szentírás tanai mellett az emberi ózan észnek is befolyást engednek a hit világában; innen van az átbidalhatatlan ellentét Róma és Genf között s a mise helyébe az Isten igéjét helyezték.

Kálvin, Institutiójának már első kidolgozásában a legerőteljesebben bírálja meg a misét s a Krisztus dicsőségével meg nem állhatónak nyilvánítja, ragályos tudománynak nevezi, ledönti az a Krisztus keresztjét s földi mérhetetlen jövedelem forrás. Az Institutio IV. könyve 18. része bevezetésében Kálvin így ír: „Az Isten igéjéből világosan megbizonyíttatik, hogy a *mise*, akár ő mely szép szint mutasson is, az a Krisztusnak fölülte igen nagy bosszuságára vagyon, a Krisztus keresztjét eltemeti, a Krisztus halálát elfelejteti, az ő halálának hasznát eltörli, a szent vacsorát, amelybe az ő halálának emlékezeti fundáltott, semmivé teszi.“ (Szenci Molnár Albert fordítása 1453-ik lapon, magyarul idézem, hogy az akkori nyelvezet ujuljon fel) s aztán részenként fejti ki Kálvin állításait, „mert nincsen a (misének) oly mélyen nőtt gyökere, az Isten igéjének éles és kemény bárdjával ki ne vágattathatnék.“ (IV. 18: 1.) Renééhez, a francia király leányához,

Ferrara hercege nejéhez 1541-ben intézett levelében újólág hatalmas szózatot hallatott; a misét szentségtörésnek és bálványimádásuak nyilvánítja: „Ha a Jézus halála nem ismertetik el egyetlen egy áldozatnak, mely egyszer mindenkiért történt, hogy örök érvénye legyen, mi marad fenn, hanem ha az, hogy az isteni áldozat semmis érvényenyü, eltöröltetik.“

Mivel a mise ellen való tan a legsúlyosabb kifejezésében átment a heidelbergi kátéba, e kátének a jezsuiták — Hadorn berni lelkész jelzése szerint „a pápaság janicsárai“ — hadat izentek és hazánkban is ez a református zászlókönyv a 18-ik században, mikor a római visszahatás volt a parancsoló, üldözést szenvedett.

Szóljunk pár szót a kálvini vallástan leg híresebb cikkéről, az *isteni elővezetről*. Az isteni kegyelem kiterjedéséről, feltétlen szabadakaratról, az örökösödő bűn mivolta és az emberi akarat határa felett, mióta a keresztyén egyház megszárdult, örök vita zugott. Pál apostoltól fogva Augusztinus, Pelagiusz, a keleti és nyugoti nagy egyházi írók egész sorozata, magok a reformátorok és utódaik harcolva tárgyalták azon mélyseges, majdnem megfeythetetlen fogalmak viszonyát a toll és ékes szólás minden erejével. Kálvin is megkísérté e nagy és örök kérdésnek kidomborítását erős logikájával s annak oly határozott alakot adott, mely megdöbentette a világot; oly ész és érzelem hullámozást idézett elő, mely teljesen máig sem csillapult le, csak szelidült. Sőt más alakban az ujkor erkölcsbölcsészei és kriminálista jogászai „determinizmus“ új fogalom alatt ujkori kérdéssé tették némely alkatelemét.

Az isteni akarat vezérli és kormányozza-e az embereket és világot? Ő-e a legfőbb ur? ez a kiinduló pont. Isten igazságos, irgalmas volta a másik tétel; az ember bűnbeesése s abban élése és ez által jóra való szabad akaratának elvesztése a 3-ik tétel; nyerhető e megigazulás és mennyei üdv a magunk erején? újabb tétel; végre Isten végez-e és dönt-e teremtményei sorsa felett szabadon, szent tetszése szerint? . . . íme ezen kérdések összhangba hozatala van egybefoglalva az elővezet megrendítő tanában. Kálvin szerint minden Istentől függ, ki a világ teremtése előtt határozott s ember azt meg nem változthatja: némelyeket kiválasztott az üdvre, a többieket az örök kárhozatra (Institutio L. III. 21—23.: A III. 21:5 szerint „Isten némelyeket az élet reménységére veszen fel (in spem vitae adoptat), másokat az örök halálnak juttat (alios adjudicat aeternae mortis.) Nézetének summázata így adható vissza: „Egy abszolút fővalóság korlátolja

az egyén akaratát; egy természetfeletti hatalom rendelkezik ember és világ felett, mivel a teremtetők e rendelkezése tudunkon kívül történik: cselekedeteinket szabadon hajthatjuk végre.“

E tan, hogy a mi jövő sorsunk Isten kezében van, valami bámulatos erőt adott a kálvinistáknak békében, háboruban. Azonban e szigorú tan, mint minden korban, úgy a 16- és 17 századokban is, maguk között, a református népfajok kebelében, fokozatos lágyításokat és változtatásokat vont maga után: de mégis a reformátusok jellemző hitcikke maradt, csak hogy nem pusztán elvont jogi, hanem történelmi alkalmazásban. Az újkor felfogása szerint az isteni elővégtet egyetemes kihatású, azaz, minden egyén és minden nemzet a váltság fejlődésében helyet talál, s az elválasztás az isteni gondviselés történetében nyer alkalmazást, s így valóságában a kegyelem részleges, — mint Kálvin tanítá — de az emberiség nevelésében, előkészítésében egyetemessé, általánossá lesz. A református eredetű nagy német hittudós Schleiermacher, az elválasztás tanát az emberiség Isten által való kormányzása általános eszméjével oldja meg, mert Isten által az emberiség belsejében rejtett lelki élet magvainak fokozatos megérésében történetileg valósuland meg az ember és az emberiség üdve az isteni örök elővégtet terve szerint. Sőt az isteni kegyelem által való nevelése az egyénnek, valamint az emberiségnek a siron tül létben is foly, hol a jó és rossz közötti feszültség és ellentét nem maradhat örökre meg.*

Az isteni elővégtetet magasztos tömörségben fejezi ki az Uri ima „legyen meg a mi mennyei Atyánknak akaratja.“ Azt fejezte ki odaadó hittel a nagy kálvinista fejedelem I Rákóczi György, Pál apostoltól vett új alkalmazású jelszavával: „nem a futóé, nem az akaróé, hanem a könyörülő Istené“ (a választás) a diadal. A genfi Kálvin ünnepélyen hangoztatta Du Bois, Neuchatelből, a sveici francia gyülekezetek képviselője „az elővégtet tanának légyegét tartjuk ma is, t. i. az Isten legfelségesebb kegyelmének érzetét.“ Hadorn W. berni lelkész a genfi ünnepélyen így szólt: „A modern determinizmusnak végre is semmi mást nem állíthatunk ellenében, mint Kálvin vallásos determinizmusát, mely Istent komolyan fogja fel, mely neki tiszteletet ad, mely egyedül az ő kegyelmében keresi az üdv biztonságát, és az embert az isteni akarat iránti engedelmességben megőrzi. Ez a hit az élő és maradandó igazság-magv Kálvin elővégtet tanában. Ez szül ma is hősokeket „Semmi sem történik

Isten akarata nélkül vagy ellenére, amit ő tesz, az ő tiszteletére teszi,“ meg kell hajolnunk a megfoghatatlan titok előtt, hol az emberi ismeret elnémul. I Rákóczi fejedelemünk idézett jelszavával felelt Orániai Vilmos angol király az angol református primás üdvözlő szavaira, a ki ingadozott az elővégtet tanában, mikor Angliában szerencsésen partra szállt az ország felszabadítása végett (1688): Imé, ahol terveltük, nem lehetett ott kikötnünk az ország partjain, mert az Ur szele a tengeren más felé vitte hajónkat, tehát az ő könyörülő, rajtunk kívül fekvő akarata adott diadalt; aztán kérdezé az érsektől: hiszi-e tehát az elővégtetet?“

Egyébiránt maga Kálvin is I. könyvének 16-ik részében a 8. pontban az elővégtetet a *gondviseléssel* hozza kapcsolatban, tanítván, hogy „Isten ítélője és igazgatója (arbiter et moderator) minden dolgoknak, aki az ő bölcsességéből minden örök időktől fogva elvégezte, mit akarna cselekedni, és mostan azt, mit azelőtt végezte, az ő hatalma által véghezviszi. Az ő gondviselése (providentia) nemcsak a mennyet és földet és élettelen (inanimatas) teremtményeket, hanem az emberek tanácsát és akaratját úgy kormányozza, hogy egy általában a nekik rendelt célra vitessenek.“ Tehát az elővégtet tanát nem alap nélkül lehet a gondviselés tanával összhangba hozni.

Püspöki jelentés.

(Folytatás és vége.)

Amint méltóztatik tudni, Isten segedelmével ezen a közgyűlésen is átestünk, melynek talán legnevezetesebb mozzanata az immár évek óta elmaradt lelkesítés volt. Összesen 98 atyafi jelentkezett felszentelésre s az Egyházkerület hálaadással, buzgó imádsággal s azzal az édes reménységgel bocsátotta ki őket az Ur szöllőjébe, hogy hiveséget mutatván „megtanulták, hogy jó cselekedetekkel járjanak elől a szükséges hasznokra, hogy ne legyenek gyümölcs nélkül valók“ (Tit. 3. 14.) és hogy „inthessek a hallgatókat a tiszta tudomány által és meg is győzhessék az ellenkezőket.“ (Tit. 1. 9.)

Részvettem Dégenfeld József gróf főgondnok ur ő méltósága, Sütő Kálmán esperes és dr. Baksa Lajos főjegyző urak társaságában azon az ünnepélyen, melyet a dunántúli testvér Egyházkerület nagynevű püspöke, dr. Antal Gábor ur 40 éves közhasznú működése megörökítésére rendezett június 8-án Komáromban, ahol a mi főgondnokunknak jutott a szerencse, hogy úgy a magunk, mint a testvér Egyházkerületek nevében üdvözölhette az ünnepelt férfiut.

Innen haza térve, újabb kötelesség teljesítése várt ránk. Indulnom kellett a genfi *Kálvin-ünnepélyekre*.

Nekem ez az út előre megállapított munkater-

* Lobstein Pál „Predestination“ (Lichtenberger: Encyclopedie des sciences Religieuses, Paris, 1881. Tom. X. 707—729. II.)

vembe nem volt felvéve 's nem is kaptam arra utasítást a Főtiszteletű Közgyűléstől. De a körülmények úgy alakultak, hogy a közvetlenül Genfből vett értesülések és sürgetések nyomása alatt végre is engednem kellett 's ismét a mi szeretett főgondnokunk, *Degenfeld József főgondnok* úr társaságában, kerületünk képviselőjében én is résztvettem ezen a nagyszerű s világra szóló nemzetközi kálvinista jubilaris istentiszteleten. Mert igazán istentisztelet volt az 's összeülekezése a rokon lelkeknek azon a helyen, ahonnan egykor a kálvinizmus világhódító útjára kiindult.

Most utólagosan kell kérnem ehhez az útamhoz a Főtiszteletű Közgyűlés kegyes és helybenhagyó hozzájárulását.

Egyébiránt az ott történt dolgokról részletes leírást adni nem akarok. Leírták azokat már mások, nálam hivatottabbak s ékeesebb tollal rendelkezők. S meg vagyok győződve, hogy ezeket a tudósításokat minden magyar és művelt kálvinista ember elolvasta; mindössze egy-két olyan mozzanatot óhajtok ezekkel az ünnepélyekkel kapcsolatban megörökíteni, melyekről nem tud mindenki, de amelyek, azt tartom, a magyar református közönséget mégis közelről érintik s méltó a megszívlelésre.

Átalábevéve megjegyzem, hogy a magyaroknak Genfben való tömeges megjelenése (körülbelül 200-an voltunk ott) olyan impozáns volt 's ott tartózkodásunk egész ideje alatt, annyira kivettük részünket az ünnepi munkából, hogy minden tulás nélkül állíthatom, hogy nálunk nélkül ez a különben minden tekintetben nagyarányú nemzetközi szép ünnep teljesen összezsugorodott volna. Pedig a világ protestáns (nemcsak református) népei úgy voltak ott képviselve, hogy július 3-ik napján, tehát a legelső felvonulás alkalmával a „reformáció nagy termében“ („Grande Salle de la réformation“) az ugynevezett „Seance Solennelle“-n nem kevesebb, mint 32 különböző nemzetiségű és jellegű protestáns egyház követői intéztek allokuciókat a genfieliekhez. Bennünket különösen érdekelhet, hogy a magyarok részéről és nevében ezen a helyen és ez alkalommal a mi főgondnokunk gróf *Degenfeld József* úr beszélt francia nyelven 's nagy gondal összeállított, széleskörű tanulmányban hű képét festette meg a magyar református egyház múltjának, jelenének 's a magyar kálvinista ember sajátos karakterének.

Felvonulásunkat látva, a világ minden részéből összegyűlt idegenek elámultak; meglátszott rajtuk 's többször nyíltan kifejezésre is juttatták, hogy eddig rólunk keveset tudtak 's arról az erőről melyet a református népek tengerében a magyarok képviselnek, fogalommal sem bírtak. És én ebben látom a genfi ünnepeknek reánk való nagy jelentőségét. Úgy éreztem 's ma is vallom, hogy hosszas, századokra terjedő háttérbe való szoríttatásunk után önálló 's független nemzeti mivoltunkban ezeken a napokon jelentünk meg a világ előtt 's ezeken a napokon tettünk bizonyosságot arról, hogy nemcsak múltunk van, hanem jövőnk is lehet, — 's számításán kívül nem akarnánk és nem is fogunk maradni azokban a küzdelmekben, melyeket a protestáns népeknek a felvilágosodás és lelkiismereti szabadság lobogója alatt még ezután kell megharcolniuk.

A jó genfieliek pedig vendégszeretőknek 's kedvességöknek oly pazar bőségével vettek körül s annyira kitüntettek bennünket ott tartózkodásunk egész ideje alatt, hogy ez a fogadtatás örökre feledhetetlen lesz mindazokra nézve, akiknek abban részesülni sze-

rencsējők volt. És hogy ez így történt, azért természetesen halával tartozunk Genf összes kálvinista lakosságának, közelebből azonban a város egyik előkelő 's lelkes polgárának, *Clapared Sándor* úrnak, ki tőzsgyökerez magyar származású nejével karöltve, fáradságot nem ismerő önfeláldozással jó előre megegyengette az útját a magyarok Genfben való megjelenésének és szíves fogadtatásának. Fogadja a derék házaspár nemzeti megbecsülésünkért halás köszönetemet erről a helyről is 's üdvözljük őket igaz hitrokoni szeretettel.

A lelkesedés azonban magábevéve édes keveset ér, ha annak nyomán tettek nem fakadnak 's az ünnepi hangulat fellobogása maradandó alkotásokban nem realizálódik.

Ez a gondolat indított néhányunkat (*Antal Gábor*, gróf *Degenfeld József*, *György Endre* 's e sorok írója) arra, hogy még Genfben való tartózkodásunk ideje alatt mozgalmat indítottunk 's az arra hivatottakal tárgyalásokat kezdtünk a tekintetben, hogy jövőre nézve Genf és Magyarország között összeköttetés létesíttessék 's a két hitrokon nép állandó kapcsolatban legyen egymással olyanképpen, hogy évenként egy-két ifjú magyar teológust mi is kiküldhessünk a genfi egyetemre 's megfelelő számarányban a genfieliek is felkereshessék a mi teológiai akadémiáinkat. A gondolat tetszett a genfielieknek 's ma már annyira előre haladt ez a dolog, hogy a genfieliek (akiknek az élen ismét *Clapared Sándor* úr áll) immár olyan tökélet gyűjtöttek össze társadalmi úton, hogy abból 4, négy magyar teológusnak évenként és fejenként 750—750 frankot bocsáthatnak stirendiumként rendelkezésére 's ha a mint kívánják — ehez mi is a magunkéból még annyit adunk a mi ifjainknak biztosítva van évenként 4 magyar teológus ifjúnak a genfi egyetemen való tanulása. Ezzel a mi tervünknek egyik fele része már készen van 's amennyiben akad a genfieliek közül vállalkozó, tőlünk függ csupán, — hogy amire én a magam részéről talán még nagyobb súlyt fektetetek, — megvalósuljon a másik fele is 's a csere közöttünk állandó legyen. Gondolom, hogy a kombinált 4 teológus közül legalább 1, Debrecennek jutván, mi — az általunk kibocsátandó ifjú számára szükséges 750 franknyi összeget minden nagyobb nehézség nélkül megtalálhatjuk a különben is ilyen célra rendelt, de ma már egy évi külföldi egyetemi tartózkodásra elégtelen Nagy József-féle ösztöndíj 1000 koronájának megfelelő kombinálásában. S ha szükség lesz rá, fogunk találni utat és módot arra is, hogy a hozzánk jövő helvét- vagy francia hittanuló tisztességes ellátásáról gondoskodjunk 's a genfieliek előzékenységét hasonló előzékenységgel viszonzhassuk.

Főtiszteletű Egyházkerületi Közgyűlés! A genfi jubilaris ünnepek alkalmával egy kis füzet jelent meg az ottani könyvpiacra. Címe ez: „Les Étudiants Hongrois du Livre du Recteur“. Ebből azt látom, hogy 1566 től kezdve (ekkor iratkozott oda be az első magyar ifjú: *Hellopeus Bálint*!) egész sereg magyar teológus kereste fel a genfi egyetemet, illetve még akkor akadémiát. A kontisimitás meg van egész 1793-ig, amikor hirtelen megszakad. Ettől kezdve a mi ifjaink nem Genfben, hanem a német egyetemek felé veszik útjukat, s egy-két fehér holló számba menő esettől eltekintve, több, mint 100 esztendő óta alig vesz szállást rendszeren beiratkozott magyar református teológus a Léman-tó partján felépült s ma is virágzó kálvinista Athéi falai között. Most forduló pontra jutottunk s talán remény-

lenünk lehet, hogy a kálvinizmus ősforrásához vezető, de begyepesedett utakat ismét feltaláltuk s ezennel a mi ifjaink kiváltképpen ismét Genf felé gravitálnak. S én óhajtom, hogy így legyen.

Visszatérve genfi tartózkodásunkhoz, mi a főgondnok ur ö Múltóságával Genf egyik külvárosában, a kies fekvésű Collogniban, az úgynevezett B'essings kastélyban, a város egyik legelőkelőbb polgárainak *Tronchin Henrik* úrnak voltunk igazán kedvesen és úri módon fogadott vendégei. Ez az ember egyenes leszármazottja annak a *Tronchin Tódornak*, aki *Béza Tódornak* keresztfia és lelkésztestvére volt Genfben.

Már életében a *Béza* örökösének tekintették úgy szellemi, mint anyagi tekintetben s ő reá hagyta *Béza* a maga könyvtárát és kéziratgyűjteményét. A derék család pedig a becses ereklyéket mind e mai napig hiven megőrizte s a hagyaték a kincseket érő nagy családi könyvtárában hiánytalanul meg van ma is s mi láttuk ott *Kálvinnak* és *Marot Kelemennek* egykoru festett arcképét, melyeket — a hagyomány szerint — maga *Kálvin* és *Marot* ajándékozott *Béza Tódornak* s amelyeket éppen azért a leghitelesebbeknek kell tartanunk. De sokkal nagyobb jelentőségű ezeknél reánk magyar reformátusokra nézve az, hogy ugyanitt őriztetik az egykor *Kálvinhoz* és *Bézához* intézett levelek nagy tömege s ezek között soknak az írója magyar ember; több levél egyenesen Magyarországból kél s telve van a magyar református egyház történetére vonatkozó egykorú és becses hiteles adatokkal. Időnk nem volt, hogy ezeket a leveleket alaposan átvizsgálhattuk volna, — de mert köztudomás szerint, a mi nemzeti református egyházunk történelme részleteiben megírva még mindezideig nincs. — ezennel felhívom erre a forrásra a mi történetbúváraink figyelmét. Egy kincsesbánya van itt kiaknázatlanul, amelyről eddig semmit sem tudunk, de amelyhez mihamarabb hozzá férközni szent kötelességünk. Nekünk a kezünkben volt, szemünk előtt feküdt a többek között egy iv terjedelmű levél. Irta: *Károly Gáspár* „de Geoncz” s ellenjegyezte két felső Tiszai senior. Még a Gönczön reá tett pecsétviaszból is látható rajta egy kis darab. Egy másik levelet *Károly Péter* ír Nagyváradról, — a harmadikat írja *Túri Mátyás*, a negyediket losonci báró *Bánffy* és így tovább. A legtöbbet a külföldi akadémiákon, Vittembergen, Heidelbergben stb. tanuló magyar ifjak írták *Bézához*, de mind magyar vonatkozásúak s eddig erről magának a különben nagyműveltségű s irodalommal is foglalkozó *Tronchin* úrnak sem volt semmi tudomása.

Ugyanez alkalommal megismerkedtünk a sokat szenvedett olaszországi kisdied valdens egyház képviselőivel is. Ezelőtt papjaik mind a helvét egyetemeken tanultak s most elhozta őket a hála, hogy megköszönjék Genfnek a sok jót, melyet innen vettek s bizonyosságot tegyenek *Kálvinról*, akinek ők is sokat köszönhetnek. Ma már a florenci egyetemen van egy kis theologiai fakultásuk 3 tanárral. Hogy pedig én ezen a helyen a sok külföldi protestáns egyház közül éppen ezekről emlékszem meg, annak oka az, mert úgy érzem, hogy nekünk ezekkel a valdensekkel szemben missiónk van. Kétségtelen ugyanis, hogy az evangéliomi hit Olaszországban is hova-tovább mindinkább terjed; az is bizonyos, hogy ez ott csak a valdens egyház közvetítésével lehetséges. Éppen ezért meg kell ragadnunk az alkalmat, hogy ezekkel összeköttetésbe lépünk. Ha nem is éppen szomszédaink ők, annyira mégis közel vannak hozzánk, hogy támogatásukra lehetünk. Eddig

mindig csak vettünk külföldi hittestvéreinktől, — most már adjunk valamit mi is. Így lépünk be a protestáns és művelt nemzetek sorába.

De a *Kálvin* születésének 400-ik évfordulóján rendezett jubiláris ünnepélyekkel összekötötték a genfiek a *Kálvin* által alapított egyetem (akadémia) fennállásának 350-ik évfordulati jubileumát s a 8 napra terjedő ünnepségek egy jó részét az egyetemi ünnepek foglalták le. Természetesen ezekről az egyetemi ünnepekről a mi kollégiumunk képviselője sem hiányozhatott s mikor a felvonulásra került a sor, az összes magyarországi theologiai akadémiák nevében a mi theologiónk tudós tanára, *dr. Erdős József* üdvözölte a genfieket latin nyelven. Mint egyszerű történelmi tény emlitem fel csupán, — minden személyi vonatkozás nélkül, hogy ez alkalommal közlünk, Tiszántúliak közül a genfi egyetem „honoris causa” theologiai doktorra promoválta *Balogh Ferenczet* és *Eröss Lajost*. Vegyük úgy, mint Egyházkerületünk megtiszteltetését.

Persze! ez a jubiláris esztendő nem mulhatott el a nélkül, hogy annak hullámverései a mi hazánkat is meg ne érintsék s a magyar reformátusok életében ide haza is mozgalmat ne keltsenek. A négyszázados múlt emlékei a magyar földön is megdobogtatták *Kálvin* fiaiban és leányaiban a szíveket s sok olyan dolog történt ide haza is, ami a nagy jubiláris esztendő nemzetközi eseményeivel összefüggésben áll.

Ezek közül én ez alkalommal csak azokat említem fel, amelyek bennünket közvetlenül érdekelnek s a Tiszántúli református egyházkerület ez évi történetébe belevágnak. Ugyanis:

Julius 11-én Kerületünk összes templomaiban úgynevezett *Kálvin*-ünnepet tartottunk s intézkedtünk arról is, hogy megfelelő időben, de még az év folyamán hasonló emlékünnepek tartassanak iskoláinkban, felsőbb és alsóbb tanintézetekben is. Semmi okom sincs kételkedni, hogy intézkedéseinknek mindenütt elég tétetett. E mellett megmozdult az irodalom is s ebben az esztendőben hazánkban több olyan irodalmi vagy művészi vállalat létesült, melyekhez a lökést egyenesen az ünnepi alkalom adta meg. Bennünket közelebből a következők érdekelnek: 1-ször kiadták a *Révész Imre* által írt „*Kálvin* élete és *Kálvinizmus*” című nagy művet harmadik kiadásban. Ez egyenesen a mi egyházkerületünk kiadványa. 2-ször a magyarországi református egyház egyetemes Konventje adta ki, de kollégiumunk egyik tanára, *S. Szabó József* írta a „*Kálvin* János élete és reformációja” című népies és a helvét irányú és a magyar és külföldi reformátusok arcképeit is magába foglaló füzetet, melyből az év folyamán 5 kiadás jelent meg Debreczenben — s elkelt belőle eddig 47,000 példány. 3-szor ugyancsak *S. Szabó József* írta a „*Magyar Református Sion*”-t, a református egyház megalapítójának, *Kálvin* Jánosnak 400 éves születési évfordulójára. Megjelent Debreczenben a *Hegedüs* és *Sándor* cég kiadásában. 4-szer, „*Servét Mihály* pöre és *Kálvin*”. Ez a mű ugyan nem Debreczenben jelent meg, de egyházkerületünknek egyik derék ifjú lelkésze, t. i. *Gyenge János* írta és adta ki s méltó helyet foglal az ez évi magyar nyelvű tudományos *Kálvin*-irodalomban. 5-ször „*A feltétlen kettős praedestnatio dogmája*” a *Kálvin* János születésének négyszázados évfordulati ünnepélyére tekintettel. Irta *Nánássy Lajos* perthamboyi (Amerika) ref. lelkész. Megjelent Debreczenben a *Hegedüs* és *Sándor* cég kiadásában. 6-szor. Prot. irodalmi társaság kiadásában jelent meg:

„Emlékezés Kálvinnól” — a reformátor születésének 400-ik évfordulójára, többen irták, de a munkatársak között ott van kollégiumunk két tanára, t. i. *dr. Erdős József* és *dr. Kun Béla* is 's ennyiben jogunk van itt ezt is felemlíteni. 7-szer az egyetemes református Konvent megbízásából a Hegedüs és Sándor debreceni cég hozta forgalomba a Kálvin János fali arcképét, melyből a mai napig 16.000 példány kelt el. 8-szor fel kell említenem azt a Debrecenben még az év legelején híveink körében megindult mozgalmat, melynek célja az, hogy ebben a városban a nagy reformátor szobra felállítsassék. Ezzel az ügyvel már tavaszi kerületi közgyűlésünk is foglalkozott s fogunk foglalkozni jelen alkalommal is. Ide csak annak a megemlézése tartozik most, hogy én, vett utasításomhoz híven az adakozásra felhívó szöveget rég kibocsátottam s a testvér egyházkerületeket is megkerestem. 'S én reményelem, hogy az a református nagylelkűség s tiszteletreméltó áldozatkészség, mely p. o. a szerencsétlen messinaiak részére egyházkerületünk területén alig néhány hét alatt 6000 kor. rakott össze, nem fogja magát megtagadni akkor sem, mikor a *Kálvin János* nevével van szó. 9 szer. Hogy teljes legyen jelentésem, fel kell hívnom az Egyházkerületet, általában pedig a magyar kálvinista műértő közönség figyelmét arra a mellszoborra is, melyet egyik ifju hitsorsosunk (nagyatyja kálvinista esperes volt a szabolesi traktusban!) *Somogyi Sándor* készített *Kálvin Jánosról* nagy ambícióval 's lelkes ügyszeretettel. Nem ide való ennek az alkotásnak művészi becséről esztetikai értekezést tartani: megcselekedték azt már másutt, nálam hivatottabbak, csak az a célom, hogy konstataljam, hogy ez is Debrecenben készült, még pedig mindakét formájában a *Kálvin* jubileumának a hatása alatt. És ha végül mindezekhez felemlítem még azokat az alkalmi beszédeket, melyek a nagy jubileummal összefüggésben részint a templomok részint más helyek szószékeiről hangzottak el 's kerültek sajtó alá. — ezzel bár rövid, de hű leírást adtam annak, hogy a Tiszántúli református egyházkerület miképpen ünnepelte meg *Kálvin János* születésének 400 dik évfordulóját. „Quid-quid augunt homines, intentio judicat omnes!”

Mint fentebb mondám, a magyarok genfi zarándokútja külföldi hitrokonaik figyelmét egyszerre felénk fordította 's azóta kezdenek irántunk érdeklődni mindazok, akik a kálvinizmussal mint az evangéliumi keresztényesség egyik történelmi alakzatával akár tudományos, akár gyakorlati szempontból behatóbban foglalkoznak.

Ennek az érdeklődésnek kétségtelen bizonyossága az is, hogy a montaubáni, tehát franciaországi református teológiai fakultás egyik hírneves tanára, *Domergue Emil* ur. — akivel legelőször Genfben találkoztunk, — a genfi ünnepek után néhány héttel már eljött Magyarországra 's itt sorba járta a mi teológiai akadémiáinkat. Debrecenbe szeptember 29-kén érkezett meg 's itt maradt 3 napon át. Én őt, mint Egyházkerületünk vendégét fogadtam 's gondoskodtam róla, hogy közöttünk magát jól találja 's meglássa és behatóan tanulmányozhassa mindazokat a dolgokat, melyek iránt érdeklődött. Az Országos Református Lelkész Egyesület városunkban akkor tartott kongresszusa éppen kapóra jött. 'S én az elnökséggel egyetértve mindent megtettem, hogy ez a francia tudós felőlünk és a mi erőnköről és viszonyunkról minél kedvezőbb benyomásokat szerezzen. Ha nem csatlakozom, czélomat el is értem. Látott egy tömegben 1000 kálvinista lelkeszt 's

olyan mozgalmas életet és tevékenységet, amilyenről neki, — mint mondá — fogalma sem volt. Társaságomban résztvett a kongresszus által rendezett nagytemplomi istentisztelet, megjelent a Kistemplomban tartott közgyűlésen, a közebéden 's fel is szólalt mindakét helyen. Sorba járta templomainkat, kollégiumunkat; meglátogatta a református szegényházat, még a Hegedüs és Sándor féle könyves boltot is 's mindenütt apróra megnézett mindent 's szorgalmasan jegyeztetett. Végre arra kért, hogy adnék neki alkalmat arra, hogy egy magyar falusi kálvinista gyülekezetet is láthasson. 'S én ezt a kérését is teljesítettem. Mivel azonban nekem másnapra közegyházi ügyben Budapestre kellett utaznom, erre az útjára már személyesen nem kísérhettem el a derék francia tudóst, hanem *Csiky Lajos* akad. tanár urat kértem fel kalauzsnak, kinek a társaságában aztán kirándult Vámspécésre. Ott történt vele az a rendkívül kedves epizód, hogy mikor az iskolák megtekintése után egy kálvinista egyszerű parasztházba bement, a ház gazdája kalaplevéve elébe állott s keresetlen, de ügyesen átgondolt szavakban felköszöntötte őt, mint a hugenották ivadékát. A tudós professor pedig elámult, hogy ez a magyar gatyáparaszt még a hugenották történetét is ismeri! Be is írta ezt nyomban jegyzetei közé... 'S aztán tovább utazott... 'S én hiszem, hogy három napi közöttünk való tartózkodása nem vált kárára a külföld előtt még mindig kétes értékűnek tetsző kálvinista magyar becsületnek...

Jelentem azt is, hogy egy év alatt Egyházkerületünkben 5 templomot szenteltem fel személyesen, — u. m. a mosnicait, dögeit, zsarolyánit, mezőhegyesit és a nagymajlátit. 'S ezek közül háromnál jelen volt *gróf Degenfeld József* egyházkerületi főgondnok ur Ő méltósága is.

Ezenkívül figyelemmel kísértem főiskolánk beléletét is 's amennyire időm engedte, koronként megjelentem illetve elnökölttem a tanítóképesítő, érettségi 's más nemű vizsgálatokon s rajta voltam, hogy mindenek ékesen és jó rendben történjenek.

'S ezek után van szerencsém az alábbiakban a Főtiszteletű és Méltóságos Közgyűlés elé betérjeszteni az Egyházkerület külső és belső életére vonatkozó szokásos tábláskimutatásokat. Mielőtt azonban ezt tennem, még egy dolgot meg kell említenem.

A Főtiszteletű közgyűlés több ízben foglalkozott már a Felsőszabolcsi egyházmegye kettéválasztásával 's erre vonatkozólag határozatait meg is hozta 's főként f. évi tavaszi közgyűlésünk jegyzőkönyvének 264. száma alatt precizizozta azokat az elveket, melyek szerint a kétféle osztás keresztül vihető. Ezen elvek alapján a Felsőszabolcsi egyházmegye mellett megalakult a Középszabolcsi egyházmegye. Mostantól kezdve nem 13, hanem 14 egyházmegyéje van a Tiszántúli egyházkerületnek 's jelenlegi közgyűlésünkön már alkalmunk és szerencsénk van magunk között üdvözölni az új egyházmegye tisztí karát és képviselőit. Amilyen nagy esemény ez a mi Egyházkerületünk életében, éppen olyan nagy örömmel köszöntöm az érdekelt atyafiakat. Adja az Isten, hogy a kétféle válással együttjáró munkamegosztás az intenzivebb egyházi élet forrása legyen s annak áldása láttassék meg a nemzedékeken, időről-időre pedig a lelkek üdvösségére 's az Isten dicsőségére!

Debreceni egyetem.

Három új tanárt választottak Debrecenbe, mind jeles erők s közöttük kettőt egészen új katedrákra.

A három tanár közül kettő a debreceni egyház szavazataival nyerte el a többséget s csak egy esetben volt szükség az elnökség döntésére.

Az annyira óhajtott összhang tehát a legteljesebb mértékben megvolt az érdekelt felek között, akiktől az egyetem létesítését várjuk.

Még nagyobb dolog is történt. Gróf Tisza István, a kit ez a nagy vállalkozás eddig meglehetősen hidegen hagyott, most nyíltan a debreceni egyetem ügye mellé állott és nagyfontosságú nyilatkozatával fényes elégtételt szolgáltatott gróf Degenfeld József főgondnoknak, Eröss Lajos püspöknek s mind azoknak, akik eleitől fogva az alföldet és a magyarságot érdeklő, a ref. egyházra oly fontos kulturális mozgalom szószólói és harcosai voltak.

Életszükség a nagy magyar alföld keleti részére, a melynek gócpontja Debrecen városa, hogy mind középiskoláinak betetőzéséül, mind a haladástól függő jövőjének biztosául a legmagasabb tudományos intézet birtokába jusson. Gróf Tisza azt is kifejtette, hogy ez a magyar tudományosságnak is elsőrangú érdeke és követelménye.

Hogy ez az egyetem egyházunkra nézve is nagyfontosságú, nem kell bőven magyarozgatni.

Népispoláinkkal rendelkezik a tanfelügyelő. Középiskoláinkkal a tankerületi főigazgató. Az állami tanterv, az iskolák megkötött helyzete az állami segély igénybevétele nélkül is teljesen az állam kezébe szolgáltattak bennünket.

Csak a tudomány szabad s csak a magasabb képzetés terén lehet még terünk.

Az irodalom, a sajtó, a tudományos kutatás és vizsgálódás nem esnek seholy állami mérték és másnemű korlátozás alá.

Itt tartozunk legtöbbször régi multunknak is és itt tehetünk legtöbbet is jelen helyzetünk javítására és jövőnk biztosítására. A mi tisztán a megyék képére és hasonlatosságára formált egyházi közéletünket más mederbe itt lehet és kell terelni.

Nekünk fiainkat kell képezni és jeles tehetségeket kell foglalkoztatni, akik az újabb tudományos kutatásokkal kapcsolatban a minket érintő nagy elveket is érvényesítsék s a mi igazságainkat a tudomány minden ágába belevigyék, a kik minket az ország elit gárdájában állandóan képviseljenek. Nekünk a nép között jelentkező tehetségeket továbbképzés és gondos nevelés útján értékesíteni kell magunk és a magyarság javára s ezért gyakorlatba kell venni, hogy egyházaink, egyházmegyeink a szegényebb sorsú jótanulók neveléséről állandóan gondoskodjanak.

Nekünk egy magasabb fokú szellemi tevékenységet és a reformáció nagy elvéhez méltó kulturtevékenységet kell megindítani és e célból a megfelelő áldozatok meghozatalától sem szabad vissza retneni.

Költőink, íróink, nagyembereink voltak eddig véletlenül. Hogy állandóan számíthassunk rájuk, gondoskodnunk kell ezután mind neveletésükről, mind pedig eltartásükről. Tudományos társulatok alakításával, pályadíjak kifizetésével, a tudományos elmeművek megbeszélésével, a sajtó és a nyilvánosság felhasználásával.

Az ultramontanizmus nagy sikereit éppen ezen szellemi értékek labavetésének köszönheti. De nekünk tisztán gyakorlati okokból is meg kell csinálni ezt az egyetemet. A protestáns lelkész- és tanárképzés színvonalának emelése, tanárainknak és leendő világi embereink érdeklődésének a megnyerése is parancsolólag követelik ennek a megvalósítását.

És mindezek dacára Debrecen és Debrecenben egy pár lelkes buzgó emberen kívül nem sokat törődnek ezzel a nagy nemzeti feladattal.

Még a magyar ref. egyház egyeteme sem áldozott eddig reá s nem is tett semmit megvalósítása érdekében.

Alig 20—30.000 korona, a mi a többi egyházkerületekből a debreceni egyetemre gyűjt. Ki kell pótolni az elmalasztottakat.

Evang. luth. testvéreink még a jókarattal is adósak a pozsonyiakon és az egy Raffayn kívül.

Nekik is jobban kell érezniök, hogy mivel tartoznak egy ilyen az egész protestantizmust érdeklő vállalkozásnak.

De főleg Debrecennek, Hajdúvármegyének az alföld ide gravitáló nagy részének — egyfelől, másfelől a Tiszántúli egyházkerületnek és a debreceni nagy egyháznak kell erősen sikra szállniok. Bemohosodott egyetemi bizottságokat újra működésbe hozniok, elaludt áldozatkészséget újra felkelteniök. És mindenekfelett a lelkes vezetőknek, gróf Degenfeld József főgondnoknak és a mi szeretett püspökünknek, a kik a nagy kezdeményezésnek eddig is élén állottak s a kiknek az eddigi sikereket köszönhetjük, — kell újra a debreceni egyetem zászlóját felemelniök. Városnál, megyénél, egyetemes egyháznál sürgetniök. Még 1903-ban elindulni se tudtunk, ma 7 tanszékünk már be is van töltve a kezdő debreceni egyetemen. Akkor még a legbátrabbak is kételkedtek a megvalósítás lehetőségében; most a legkételkedőbbek és a legóvatosabbak is lelkesednek és késznek dolgozni is érte.

Gróf Tisza István állásfoglalása nagy fordulatot jelent a debreceni egyetem ügyére nézve és nagy elégtételt szolgáltat az egyházkerület elnökségének. Annál nagyobbat, mert az, a ki adja, maga is nagyságunk és büszkeségünk s azért is, mert az elégtételt és bátorítást, a mit ad, önként, meggyőződésből adja.

Dr. Ferenczy Gyula.

Genfi emlékek.

Felolvasta *Andrássy Kálmán*, a Kálmán-émlékünnepélyen, Bujon, 1909. október 30.

(Folyt. és vége.)

Sokra becsülik a tudományt, legtöbbször a tiszta erkölcsöt, becsületességet. Tanítanak mindeféle hasznos ismereteket, sok- és sokféle iskolák vannak, ezekre költenek legtöbbet, sőt vannak gazdag emberek, kik gazoagságukat odaajándékozzák a városnak iskolákra, nevelőintézetekre. Legszebb épületeik, gyönyörű paloták: iskolák, — nem is említve a sok szebbnél-szebb templomot. Az a legnagyobb dicsőség, ha kiki tehetsége szerint áldozatot adhat a közműveltség előmozdítására. A gazdagok milliókat áldoznak, hogy a város minél szebb legyen, népe minél műveltebb, szelidebb. A tó partján szebbnél-szebb kertek, sétahelyek, szobrokkal ékesítve, nagy muzeumok, mulatóhelyek, léginkább ajándékból. Rendkívül szorgalmas, okos munkájokkal, még a havasok tetején is palotákat építenek, mindent széppé igyekeznek alakítani. Ezért utaznak oda ezren, idegen nepek, gazdag emberek, hogy a természet és emberalkotta szépségekben gyönyörködjenek. Aztán, hogy tanuljanak sok-sok szép és hasznos dolgot. Magyarok is vannak mindig, egyik-másik iskolában. Kálvinnak a volt a fő célja, hogy minél több és jobb iskolákat állítson fel. Még most is meg van azon első főiskola, melyet ő építtetett. Nagy beteg volt, mikor építtették, de minden nap kivitette magát, egy nagy karosszékekben, hogy buzdítsa az építőket és tanácsokat adjon, ő maga is tanított és a legjobb tanítókat igyekezett megszerezni. A város böles tanácsa mindenben szót fogadott Kálmán utasításainak s legfőbb gondja volt, hogy gyermekeit jóra nevelje. Mert csak nevelés által lehet az állat-emberből isten-ember. Nevelés által fejlődnek testünk-lelkünk jó erői s csak így alkothatunk minden szépet és jót. Genfben olyan törvény volt, hogy amely szüle figyelmeltetés dacára sem iskoláztatta gyermekét, azt száműzték a városból; mert a tudatlan gyermekekből lesznek gonosz emberek, kik csak kárt okoznak a városnak és zavarják annak nyugalmit; aztán elnyomorodva, még a város terheül is lennének. Genfben nem engedtek léha, könnyelmű mulatozást, de koldulni se volt szabad, mert a legnagyobb szégyennek tartották, hogy egy ker. közleg a maga szegényeit el ne tartsa. Aztán azt is tudták, hogy koldulás cégére alatt sok dologkerülő csavargásra adja magát és így mintegy meglopja a munkás nevet.

A szegényekről azonban lélek szerint gondoskodott Kálmán. Fel volt osztva a város részekre, minden résznek arravaló szegénygondnoka, sőt orvost is külön tartott a város a szegények részére. „Mert szegények mindenkor lesznek veletek,“ — mondta az Idvezítő.

* * *

Genfben igen nagy szabadság van. Nincs ennél nagyobb sehol a föld hátán. És mégis rend, nyugalom és biztonság. Pedig nincs katonaság, és rendőrség is kevés. Arra törekednek, hogy mindenki a maga lelkében becsülje meg a szabadságot és rendet, mert csak így munkálkodhatnak nyugodtan. Jó törvényekben és szokásokban gondoskodnak, hogy mindenki megtalálhassa és megtanulhassa azt a munkát, amelyre hajlama van.

Minden munkát megbecsülnek és minden jó munkást tiszteletben tartanak. Az egyszerű napszámos, ha jól végzi dolgát, csak olyan tiszteletben részesül, mint a városi tanácsos, ha ez is jól végzi dolgát. De a városi tanácsost is elesapják azonnal, ha nem végzi jól a dolgát. Így mindenki azon igyekszik, hogy minél jobb munkát végezzen, mert csak így halad előre.

S hogy a felnőtt emberek is tanulhassanak tovább, vannak olyan szép helyek, hol meghatározott időben összegyűlnek, kiki a maga foglalkozása szerinti helyen és itt okos, tudós emberek előadásokat tartanak. Sőt vannak olyan helyek, ahol mindeféle ügyben eligazítják az ügyesbajos embert ingyen és nemcsak tanácsos, hanem kalácsos is szolgálnak neki szívesen. Ilyen közhasznosra berendezett palota óriási termében gyűltünk össze mi magyarok is sok idegen nemzetűekkel együtt, egy estén; — meghívott bennünket egy genfi professor uzsonnára s hogy ne csak a testet tápláljuk, gondoskodott arról is, hogy sok hasznos dolgot lássunk és halljunk az ő életükből.

Különben több alkalommal voltunk szívesen látott vendégek. Az evést mindig imádsággal kezdték s a lakoma vége felé vallásos és hazafias énekeket énekeltek, ez a szokásuk mindig. Igen buzgón és igen szépen énekelnek. Minket is felhívtak, hogy a magunk módja szerint énekeljünk. Bizony mi nem tudunk olyan buzgón és szépen énekelni. A genfiak nagyon szeretnek énekelni és egyetlen ember sincs, aki ne énekelne. Különösen az úri nők gyönyörűen énekelnek. „Az igaz ember énekel és vigad!“ — mondta már az ótestamentom prófétája. Valamikor a magyar kálmánisták is tudtak buzgón énekelni, míg Isten lakozott a szívében. Egy nap reggel 9 órától a Leman tavon hajózáztunk s akkor sokat énekelünk és daloltunk. Előkerült mindeféle nóta és az idegen nepek gyönyörűséggel hallgatták a magyar nótákat, de ők mégis lelkesebben énekeltek. Az iskolában is sokat énekelnek és dalolnak. Ők olyanok, mint a szabad madár, mi pedig olyanok, mint a kalitkába zárt madarak.

* * *

Tisztelt Gyülekezet! Ha az ember utazik és kinyitja a szemét, sokat lát, sokat tapasztal. Én már sokfele jártam életemben s mindenütt azt tapasztaltam, hogy legnagyobb Isten-áldás az okos fej és jó szív. Ezek nélkül hiába minden gazdag föld, — bizony csak nyomorult koldus az ember. De okos fővel, jó szívvel, minden földet gazdaggá tehet.

Genf városának és vidékének nincs termékeny határa. Óriás hegyek csupa hóval, jéggel tele, a hegyoldalak kaszálók, legelők, — a völgyekben kevés árpa, zab és krumpli ha megterem. Nehol a déli lejtőkön egy kis szőlő, még valami sovány gabona is. De az emberi szorgalom, tudománnyal párosulva, mégis előállítja nemcsak a test fentartására szükséges táplálékot, hanem a lélek és szív gyönyörűségére való dolgokat is. Kimondatlan tisztaság és rend van mindenütt. A hegyekből lezuhogó patakek erejével mindeféle gépeket hajtának, villanyerőt fejlesztenek s a legmagasabb hegyi kunyhóban is villanyvilágítás van. A kaszálók, legelők igazán selyemfüvet teremnek, mert úgy javítják, munkálják. A falvakban nem láttam semmiféle kerítést a házak között; de nem láttam semmiféle szemetet, egy szál dudvát, de minden ablakban virág van s minden ház úgy nézett ki, mint egy virágtartó pohár. Nagyon

szeretik a szépet és mindent elkövetnek, hogy országuk kellemes legyen és sok idegen menjen hozzájuk, mert azok mind pénzt visznek s így gazdagítják őket. Ők a bibliából tanulnak élni, erre tanította őket Kálvin János és többi reformátor társai s aki a biblia szerint él, az már itt e földön tagja lesz Istenországának.

T. Gyülekezet! Ma van október 31-ike. 392 évvel ezelőtt, 1517-ben kezdte Luther a keresztyén vallás megtisztítását. Emlékezzünk hálával e napra. Amely nép lélek szerint hű a Krisztus evangéliumához, mint a genfi nép, — az boldog, szabad, bölcs, munkás, tisztességtudó, vagyonos és folyvást előre halad.

De a Krisztus evangéliumától elpártolt nép, a százféle bűnök rabja és koldus-szegény.

Mert azt az Isten úgy rendelkezte, hogy „aki Krisztussal nem takar, — az tékozol.“

Ezt az örökigazságot láttam én Genfben is.

Alázatos hálával gondolok a jó Istenre, aki megengedte érnem, hogy a Kálvin városába elmehettem s örülhettem az örülőkkel.

Kimentem a temetőbe is, hogy felkeressem Kálvin János sírját. De ma már senki se tudja, hol nyugsznak a nagy lélek földi porai. Mikor meghalt Kálvin, arra kérte barátait és a város tanácsát, hogy a legegyszerűbben temessék el, sírjára jelt ne tegyenek, mert „a test nem használ semmit. Lélek az, amely megelevenít.“ Tartsák meg az ő lelkének tanításait, legyenek hívek a Krisztushoz, így várhatják az Ur kegyelmét. Krisztus is „jaj“-t kiáltott a zsidóknak, kik cifra sirbaltokat építettek! Az eget kell keresni az igaz kerembernek, — ott vannak az elköltözött lelkek. Minden földi dicsőség, csak hiúságok-hiúsága!

De ha nem tudják megmondani, hol nyugsznak a nagy reformátor porai, — azt tudják, hogy Genfben az ő lelke él és nemesül Genfben, hanem mindenütt, „ahol Istent lélekben és igazságban imádják, mert az Atya ilyeneket szeret.“

Legyen és maradjon közöttünk is Kálvin nagy lelke!

KÖZÉLETÜNK.

Egyházkerületünk őszi közgyűlése

Nagy fontosságu volt a pénzügyi bizottságnak főgondnokunk kezdeményezése alapján az a javaslata, hogy a püspöki javadalom biztosítására szakítsák ki a XIX-ik pénztári csoport tőkéjéből 104000 K tőkeerő s a vidéki nem teljes gimnáziumok képviselői költségére szolgált eddigi XII. pénztári csoport a gimnáziumi felügyeleti pénztárba (XI. csoport.) olvasztván, a püspöki javadalmazás alapja ennek helyén illesztessék be a kezelésbe. Évi járulékot adjon az új XII. csoportnak az I. csoport 5000 koronát, az eddigi püspöki fizetés összege szerint és a XIII-ik csoport 6000 koronát az eddigi 5000 K helyett. A püspöki javadalom 14000 koronában állapíttassék meg mindaddig, míg az új alap megfelelőbb terhet is elbir. A javaslat indoka az volt, hogy ma már a testvéregyházkerületek püspöki javadalmazásának mögötte maradt a mi legnépesebb egyházkerületünk e nemü javadalmával s még a mostani emeléssel sem éri el amazokénak összegét. A XIX. csoport pénztára a tőkekiszakítást elbirja, mert az ujabban reá

bizott terhek ellenére is tekintélyes összegü fölösleget mutat az 1910 évi előirányzata. Ezenkívül több rendbeli költségek elszámolását a múlt évi maradvány terhére a folyó évben való végrehajtás útján az I. pénztári csoportra kívánja utaltatni a pénzügyi bizottság. A terjedelmes jelentés összes javaslatait változás nélkül fogadta el a közgyűlés.

Az új főgimnázium építési ügyének állásáról szóló jelentés tudomásul vétetett. Az építkezéssel várakozó álláspontra kellett helyezkedni, míg a hiányzó összeg részint az államsegélyből, részint a debreceni egyházközségtől várt hozzájárulás ügye eldőlt. Érdekes, hogy a főiskolánkkal szemben mindenkor a legszűkebb marokkal elbánó debreceni presbyterium a hozzájárulást az új adókulcs behozatala után jelelntkező gazdasági eredménytől tette függővé. Különös, hogy az akkora személyi apparátussal rendelkező presbyterium költségvetése nélkülözi a megbízhatóság akkora mértékét, hogy a számitástételek alapján nem mer dönteni abban a kérdésben addig, míg ki nem próbálja a dolgot. Vagy talán elodázás akor lenni az egész kísérletezésre való hivatkozás?

A lelkészképeségi, tanítóképeségi vizsgálatokról fölterjesztett jelentések tudomásul vétettek. A közalapi segélykérvények az esperesi kar javaslata szerint mennek fel a konventhez. Nagyobb segélyre ajánlatnak: Döge, Bogoszló, Szernye, Sárközujlak, Fegyvernek, Sonkád stb. A rendkívüli szükségletek fedezésére fenntartott államsegélyből 85 folyamodó kér segélyt. Az esperesi kar 79 folyamodó részére hoz javaslatba fejenként 32 koronás segélyt, mely 54 lelkész és 32 tanító közt oszlik meg. Ezenkívül a bilkei egyházközség is kapja a maga megszokott 100 koronás segélyét.

Székely György esperes kéri, hogy a „Koszu“ füzeteknek a missiói egyházközségekben való ingyenes terjesztésére nyújtson 200 K segélyt az egyházkerület. A közgyűlés a III. pénztári csoport terhére ezuttal 200 koronát engedélyez a nevezett célra, jövőre pedig javaslatot vár a pénzügyi bizottságtól.

A nagylaki és földéaki anyaegyházközség és a karánsebesi fiók egyházközség megalakulásáról nagy örömmel vett tudomást a közgyűlés s a missiói ügyekben a békésbányai egyházmegye részéről kifejtett eredménydus tevékenységért az egyházmegye vezetőségének elismerését fejezte ki. A makói egyházközség a gazdasági iskolában teljesítendő vallásnevelési szolgálat költségének fedezésére segélyt kér az egyházkerülettől. A közgyűlés utasítja a makói egyházközséget, hogy mivel az intézmény állami szervezés, a kívánt segélyért az államhoz forduljon.

Még hét évvel ezelőtt több nyomdatulajdonos ajánlatot tett, hogy egyházkerületi nyomdát állít s bizonyos feltételek elfogadása esetén a saját költségén vásárolt felszereléseket idővel ingyen az egyházkerület tulajdonába bocsátja át. Egy harmadik javaslat pedig kész kidolgozott költségvetés bemutatása mellett azt ajánlja, hogy állítson maga az egyházkerület saját nyomdát (1902—215 e. ker. jkv.) A javaslatok elbírálására kiküldött bizottsági tagok személyében időközben változások történtek; emiatt a régebben megbízott Márk Endre egyházker. ügyészen és Rózsa Sándor pénztárnokon kívül Szele György lelkészt és dr. Kun Béla egyházker. jegyzőt bizta meg a jelentéstétellel a 317—909 egyházker jkvi száma határozatában. A jelentés a mostani üléshez felterjesztetvén, azon az okon, mert az egyik ajánlattevő cég időközben megszűnt, a második ajánlat-

tevő pedig a nyomda céljaira megfelelő helyiséget kér az egyházkerülettől, amivel az nem rendelkezik; végül a harmadik munkalat legalább is 100,000 beruházási összeget igényel a nyomdai helyiségen kívül, azt javasolja, hogy mivel a hasonló természetű vállalatok más helyeken sem igen sikerültek, az ügyet vegye le az egyházkerületi közgyűlés a napi rendről. A közgyűlés a bizottság javaslatát észrevétel nélkül elfogadta.

Nemely kisebb jelentőségű ügy ellátása után november 23-ára a tanácskozás felbe maradt. Délben a közgyűlés tagjai több városi előkelőséggel együtt a Royal vendéglőben a főgondnok ur ő méltóságának voltak vendégei.

November 24-én az előző napi jegyzőkönyv hitelesítése után a főiskolai ügyek kerültek a közgyűlés-elő. Elsőben is a tanárválasztó küldöttségre szedettek be a szavazatok. Tagok lettek egyháziak: Sütő Kálmán, Sulyok István, dr. Baltazar Dezső és Széll Kálmán; világiak: Tisza István gróf, Fényes Endre, dr. Baksa Lajos és A debreceni egyházközség is kiküldte a maga embereit a választó küldöttségbe. Felolvasták a tanárkarok és a főiskolai igazgatótanács jelentéseit a pályázat eredményéről s a jelölésre való javaslatról. A jogbölcészeti tanszékre első helyen dr. Tegze Gyula, azután Takács Albert, dr. Isaák Gyula és dr. H. Kiss Pál egyenlő helyen hozattak kandidációjába.

Dicsőfi József egyházkerületi főjegyző nincs bele-nyugodva abba, hogy e három utolsó pályázó egy vonalban, aequo loco jelöltessék. Szerinte egyik pályázó azért, mert gymnáziumi tanulását mindenkör színjeles eredménnyel folytatta és végezte, sub auspiciis regis tette a doktorátust: leginkább megközelíti a dr. Tegze kvalifikációját. De meg ősi hagyományos eljárás volt főiskolánknál, hogy a maga tanárait már a collegium kebelében kiszemelte, ilyen célból gondoskodott kiképzetéséről.* Ő tehát kegyeletes érzelmektől is vezettetve, abban a meggyőződésben van, hogy dr. H. Kiss Pál a vele egy sorban jelölni javasoltakkal szemben leginkább megközelíti az első helyen kandidálni javasolt dr. Tegze Gyulát. Azt indítványozta azért, hogy dr. H. Kiss Pál a másik két pályázótól külön választva második helyen jelöltessék.

Dr. Jászi Viktor az igazgató tanács javaslatának védelmére tartalmas kijelentéseket tett. Szerinte nagy tévedés azt allítani, hogy a dr. H. Kiss Pál kvalifikációja legközelebb áll a dr. Tegze Gyulához. Az a királyi gyűrű csak azt mutatja, hogy a vizsgákat jeles eredménnyel tette le, de többet nem. Dolgozat, melyet a doktori vizsgálatra készített, igazolja, hogy a vele egy vonalon jelölteknek irodalmi munkálkodásai nem szárnyalja felül. Kéri az igazgatótanács javaslatának változtatlan elfogadását. Szavazásra bocsátatván a kérdés, a közgyűlés tulnyomó nagy többséggel az igazgatótanács javaslatát fogadta el.

A rendszeres bölcészeti tanszékre három pályázót jelöl az igazgatótanács, első helyen dr. Mitrovics Gyulát, második helyen Tamkó Bélát és harmadik helyen dr. Nagy Józsefet. A referens Pápai József felolvasta a kolozsvári tudományegyetem bölcészeti dékáni hivatalától nyert értesítést, hogy november 19-én Tamkó Béla a bölcészetből tudori oklevelet nyert. Azonban úgy látszik, hogy erre a tudósításra nem kívánt senki reagálni.

A németnyelvészeti és irodalomtörténeti tanszékre

* A jelen esetben ilyen kiszemelésről szó nem esett soha és sehol. Tehát az erre való bivatkozás merő tévedés.

az igazgatótanács javaslata értelmében első helyen Schmidt Henrik jelöltetett, utánna dr. Nagy Zsigmond, dr. Végh János és dr. Matolcsi László. Amint már lapunk mult számában is jeleztük, a jogbölcészeti tanszékre dr. Tegze Gyulát, a rendszeres bölcészetére dr. Mitrovics Gyulát és a németnyelv- és irodalomtörténetire Schmidt Henriket választotta meg a tanárválasztó küldöttség. A választást a közgyűlés megerősítette.

Majd az egyházkerületi és kollegiumi számvevői állásra adták be szavazataikat a közgyűlési tagok. Az eredmény az, hogy Rásó János számvevőségi tisztviselő 19 szavazatával szemben Varga Pál szintén számvevőségi tisztviselő választatott meg, 60 szavazattal.

KÜLÖNFÉLÉK.

Templomszentelés.

A rákócifalvai ref. egyház Isten dicsőségére épült templomát, a legközelebbi vasárnap adta át rendeltetésének.

A szép s izléses templom felépíthetése, a hivek s a könyörületes adományozók áldozatkészségének köszönheti létrejöttét, a melyből kivették részüket nemcsak a reformátusok, hanem a róm. kath. testvérek is, kik nemcsak pénzbeli adományaikkal, hanem természetbeli szolgálma-nyaikkal is hozzá járultak a templom építéséhez.

A templom felavatása igen szép ünnepély keretében folyt le.

Templom ajtajai megnyitvatván, csakhamar megtelt az, a gyülekezet tagjai, a szomszéd egyházak küldöttei, a helybeli „Egyetértési-Kör (Rákóci képével ellátott diszes zászlója alatt jelent meg), Iparos Kör, Róm. kath. Népkör, a községi előjáróság stb. képviselőivel.

Elhelyezkedvén, az összegyűltek a 74. dicséretet énekelték. (Im bejöttünk stb.)

Ezen ének hangjai alatt vonult be a pap-ság, élén Györy Lajos hevesnagykunsági esperes vezetésével Csekey István szolnoki, Török Imre egyhm. főjegyző kisujszállási, Szász Gusztáv tizsakürthi, Papp Károly inokai, Sárközy József tvárkonyi és a helybeli lelkészek.

Felállóra énekelt a gyülekezet a XC. zsoltár 1-ső versét Váczy Károly vezsenyi rektor vezetésével, melyet a 233. dicséret 1., 3., 5. verse követett, ezután Györy Lajos esperes lélekből szálló, szívhez szóló felszentelési imája ragadta magával a hivek lelki érzelmeit az egek urához, annak trónusához, ki segítségül volt a templom felépítésében, az erős Istenhez.

Ima elhangzása után Polányi Juliska és Karola testvérek kettősben énekelték a CXLVIII. zsoltár 1-ső versét (No dicsérjetez stb.), mely alatt ment fel a szószékbe Török Imre egyház-

megyei főjegyző, a kisujszállási nagy és nemes egyház ékesen szóló „aranszáju“ papja, egyházi beszédet tartván a XC. zsolt. 2. verse alapján, „Öröktől fogva mindörökké te vagy erős Isten.“

Beszéde képekben és hasonlatokban gazdag, szivhez szóló, lelket emelő, könyekig megható volt, hogy e gyülekezetnek egyedül csak az erős Istenben volt bizodalma, és a lelkésze, ki évekkal ezelőtt a nagy Kálvinnak akart oszlopot emelni, most a Kálvin esztendejében, fáradhatatlan buzgalommal ime e templom felépítésével emelte fel a legszebb Kálvin-emléket, az evangyeliom e kövárát, az ige hirdetésének házát stb. Beszéde végeztével áldást mondott.

Az áldás elhangzása után megszólalt az „Iparos Kör“ tagjaiból alakult dalárda az ez alkalomra betanult „Imá“-t énekelvén Simon István és Hajdu Ferencz állami tanítók vezetésével; — a megható ének hangjainak hatása alatt, könnyek gyűltek a szemekbe, öröm könnyek, hogy felépülhetett és megnyitott az Urnak háza, az evangyeliom hirdetésére.

Ezután urvacsora következett, melyhez ágendát Szász Gusztáv tiszakürthi lelkész mondott, s Urvacsoráját osztott Sárközi József tvárkonyi lelkész segédkezése mellett; melynek végeztével Papp Károly inokai lelkész keresztelési agenda elmondása után egy fiu csecsemőt keresztelt. Imája szép és megható volt, s hogy ne szólhattott volna ékesen, hiszen ezen egyháznak ő volt első lelkésze, az ő kormányzása alatt tétetvén anyaegyházzá.

Keresztelés után az 1-ső dicséret 7-ik versét énekelte a gyülekezet, mely után Szentmiklós József lelkész az egyház rövid történetét s a templomra gyűlt adományokat s az adakozók neveit olvasta fel, — kik között a legönzettebb dr. Gorove László főgondnok ur.

A templomi ünnepélyt a jól vezetett dalárda zárta be, a Hymnuszt adván elő, mit a gyülekezet állva hallgatott meg, majd ennek elhangzása után a gyülekezet szétoszlott.

*

A templomi ünnepély — mert nem csak igével él ám az ember?! — a fehér asztal mellett folytattatott, az egyház által az iskola helyiségében adott közebédén; az egyszerű, de izléses ebéd, melynek elkészítése és felszolgálásában a „Szeretett szövetség“ tagjai vetélkedve buzgólkodtak, kielégítő volt.

Ezen meglegedés szülte a szebbnél-szebb toasztokat, melyet megkezdett Györy Lajos esperes, majd folytatta dr. Gorove László főgond-

nok, Mihálovits Ernő plébános, Szentmiklós József vitték tovább, Török Imre, ki a papnál is papabb, dr. Gorove Lászlót mint főgondnokot és családját éltette, — Busa Ákos főszolgabíró szép szavakban emlékezett meg ez új épületről, mint Isten házáról, mely disze lett e helységnek; mely kormányzása alatt áll, — továbbá Csekey István szolnoki lelkész, ki a szomszéd kecskeméti egyházmegyét és saját egyházát képviselte; — majd ismét Györy Lajos esperes, ki a helybeli lelkészt és küzdelmeit vázolta a templom építés ügye körül, szavaival az egész társaságot vig kedvre, mondhatni kacajra fakasztotta... és tovább hangzott a beszéd, folyt a vig kedv s tartott este 5 óráig, a mikor a társaság szétoszlott... hogy... este 8 órakor tovább folyjon a nagyvendéglő termében és folyt is... kivirradtig.

Áldást kívánó táviratokat és leveleket küldöttek dr. Tóth János v. b. t. t. államtitkár egyházmegyei főgondnok, dr. Benkó Albert vm. alispán, dr. Küry Albert vm. főjegyző, Horthy Szabolcs tan. bíró, Eötvös K. Lajos kir. tanfelügyelő. Gonda István egyh. gondnok, Madarász Imre lelk. Karcag, Sarkadi N. Imre lelk. Sass, Kutass Bálint Tszmiklós, Sarkadi N. István lelk. Kunhegyes, Diószegi Mihály lelk. Tiszafüred, Tóth Sándor lelk. Csorba, Szabó Imre lelk. Tiszaszöllös, Gergely Antal lelk. Mezötur, Robicsék Endre kir. mérnök Szombathely.

Isten áldása legyen a gyülekezeten, — de Isten áldása szálljon az áldást kívánókra is!

Rákócifalva, 909. november hó 21.

Szentmiklós József,
lelkész.

— **A Kálvin-szövetség.** Ennek az agilis egyesület működésének jóformán csak most tetszenek meg a nagyszabású körvonalai.

Erdélyt meghódította egy csapással és az erdélyi egyházkerületi értekezlet átalakult a szövetség fiókjává. Budapesten a tanoncotthont alig hogy megnyitotta, már is munkás- és diákothon létesítésével foglalkozik. Napirenden tartja a nagyfontosságú diakonissa ügyet és akciót tervez a halotti koszorúk megváltására. Vasárnapi munkaszünet, törvénytelen házások, községi szövetségek létesítése foglalnak még helyet a K. Sz. szociális szakosztály programjában, melynek élén dr. Bernáth István áll.

Az irodalmi szakosztály (elnök Gonda Béla min. tanácsos), a közönséget érdeklő művek kiadásával, felolvasások rendezésével kívánja szolgálni a celt, melyet a hivatalos Tájékoztató körvonalo. Ezt a Tájékoztatót kívánatra minden lelkésznek megküldi Pálóczi Horváth Zoltán, a Kálvin Szövetség titkára.

— **A tanítóképző intézet köréből.** Az intézet ifjúsága nov. hó 20. napján, a főiskola disztermében, mér-

sékelt belépti díj mellett *Csokonai ünnepélyt* tartott, amely 12 sz. alatt ének-, zeneelőadásokból és szavaltókból összeállított változatos műsorával a szépszámú díszes közönség tetszését és elismerését kiérdemelte. Az ünnepélyt *dr. Barcsa János* tanár lendületes, önképzésre buzdító beszéde nyitotta meg s a műsor minden egyes számát gondos betanulás és szabatos előadás jellemezte. Nagy hatással volt ugy a szereplőkre, mint az egész ifjuságra főtiszteletű *dr. Eröss Lajos* püspök ur jelenléte. A belépti díjából 108 K 30 f. folyt be, mely összeg a felmerült költségek leszámítása után a közreműködő ifjusági egyesületek közt osztatott meg.

— **Magyar Lap.** Egy pár hét óta nekünk is van krajeáros napi lapunk, a Magyar Lap. Melegen ajánljuk ezt a fontos vállalkozást olvasóink figyelmébe és pártfogásába. A lap nagy hézagot tölt be, napról-napra gazdagabb és formásabb. S ha mellé állunk a jövőben, hatalmas fegyvertársunk és védelmezőnk leend

— **A tanítóképesítő javító- és pótvizsgálatok** idejéül főtiszteletű *dr. Eröss Lajos* püspök ur az írásbeli vizsgákat illetőleg dec. hó 17. és 18. napjait, a szóbelieket illetőleg dec. 20. és esetleg a következő napját állapította meg. A jelentkezés ideje ugyanazon hó 16. napja.

— **Köszönet és kérelem.** A belényesujlaki református egyház részére következő könyvradományok érkeztek: Nm. gróf Tisza István ur küldött 50 koronát, ombódi református egyház 2 K, Tépei református egyház 2 K, Nt. Nagy Márton lelkész ur 1 K, ifju Matolcsy Gyula 1 K, Kristó Teréz 1 K, id. Matolcsy Gyula nyug. tanító 1 K, Beregszörmeny nagyközség 11 K 19 fill. Köröstarcsai református egyház 2 K, Biharudvari református egyház 2 K, összesen 73 korona 19 fill. Fogadják a nemes szívű adakozók egyháza nevében és a magam nevében kifejezett köszönetünket. Felkérem mindazokat, kikhez a belényesujlaki református egyház „Esdő szózat“-át megküldtem, hogy bárminő csekély adománnyal segíteni kegyeskedjenek egyházunkat. Belényesujlak, (Bihar-m.) 1009. december 2-án. Sipos János református lelkész.

— **A linc.** Magyar ember eddig meglehetősen ismerte az önfegyelmet és a rögtönítéletnek az a neme, a mit linc-nek nevezünk, nem volt eddig nálunk gyakorlatban. Az utolsó évek alatt azonban több szomorú jelenségek igazolják, hogy a mi népünk is eldurvul és nem a régi többé. A gáborjani eset jóformán el sem múlt még, már is itt van a legújabb, a vasúti kalauz kegyetlen meggyilkolásáról. Karcagi földmunkások ledobták a szerencsétlen hivatalnokot, a kit a vonat irtózatosan ketté szelt. És mindezt magyar emberek s nem vad mókok művelték. Hová kellett romlani a magyar népnek, hogy ilyen kegyetlenségre képes lehessen és a karácsonyi evangélium szavairól: az egymás iránti jóakaráról elfeledkezhezzék. Mind e romlást az egyháznak is meg kell látnia és gyógyítani is meg kell kísérelnie. De meg kell látni és éreznie kell a magyar társadalomnak is és tennie kell róla. Az ember belső eldurvulásának elejét kell venni, míg nem késő. Elejét kell venni államnak, egyháznak, társadalomnak az egyedül célra vezető eszközökkel: a műveltséggel és a jóakarattal.

— **A „Vasárnapi Ujság“** december 5-ik száma részletesen sok képen mutatja be a Kossuth-mauzo-

leumot és felavatásának ünnepélyét. A hajósok palánkai gyermekotthona, a bécsi ciankáli-mérgezés tettesei, Juszkó Béla művészi rajza, Damjanichné arcképe, a Rakóczi-kollegium adják a többi képek tárgyait. Szépirodalmi olvasmányok: Mikszáth Kálmán regénye, Lenkei Henrik és Sajó Sándor verse, Lengyel Géza novellája s Lesueur franciából fordított regénye. Egyéb közlemények: Junius cikke Gentz és Elsler Fáni viszonyáról, tárcacikk a hétről s a rendes heti rovatok: Irodalom és művészet, sakkjáték stb. A „Vasárnapi Ujság“ előfizetési ára negyed évre négy kor., a „Világkrónika“-val együtt négy kor. 80 fill. Megrendelhető a „Vasárnapi Ujság“ kiadóhivatalában (Budapest, IV. kerület., Egyetem-utca 4. szám.) Ugyanitt megrendelhető a „Képes-Néplap“ a legolcsóbb ujság a magyar nép számára, félévre két korona 40 fillér.

Kultuszreform.

Egy idegen, vad területen a missióban működöm több református lelkész társammal együtt, szétosztva különböző egyházközsegekben. Pár napja lelkészi értekezletre gyűltek össze a kollegák nálam. Különösen tárgyaltuk ezen idegen vad területen való nehezebb helyzetünket. Szóba hoztuk, hogy az idegen nyelvűek, más hitűek pogánynak tartják itt a „kálvinistát.“ Inteligens egyének is naiv érdeklődéssel kérdezik, hogy mi csoda vallás az a kálvinista hit? „Hisszük-e a Kríszttust, keresztelkedünk-e, mert semmi jelét nem látjuk, hogy keresztyének volnának.“

E lelkészi értekezletre összegyűlt kollegáknak megmutattam a saját rajzaim után diszített, szinte meglepően szép kistemplomunkat. Rámutattam, hogy ezek az aranyozott műfaragványok és festészetek megtámadhatatlanok, mert az alapmotívumok az általam több falusi és nem falusi református templomokból hosszú utánjárással összeböngészett, elszórtan rejtőzködő figurákból rajzoltak azok tovább. Ha meg volt az elvi lehetőség ott azokban a különböző református templomokban, miért ne lenne ez meg az enyémekben is, egy forgalmasabb központon és vad idegen ekszpozícióban. Az az elvi lehetőségen mit sem változtat, logikailag véve a dolgot, hogy én feltünőbben, beszédesebben csoportosítottam a több templomból összeszedett és tökéletesített alakzatokat valóban ragyogó kis templomunkban. Megmagyaráztam azt is, hogy azóta oszladozni készült pusztai s kétes eredetű hiveink sokkal buzgóbban látogatják a templomot, sőt ünnepkor a más vallásuak is örömmel megjelennek isteniszteleteinken, tértek is át hozzánk, tőlünk nem tért ki egysel. Észrevehetően az előbb vad gyűlölő ellenfelek is mintegy igaz és szép keresztyén vallás templomát tekintik a miénket is, holott azelőtt bizony gunnyal illették azt.

Az ellenséges ekszpozíció tetejében még egy polgári ünnepélyünk is van, a királyszületése napja, (aug. 18.) amikor a hivatalos testületek és az egész város a

zsufaltságig megtöltik templomunkat. Lássunk csak egy átélt lélektani folyamatot. Ez ébresztett fel öntudatra. Esmélkedni kezdtem. A szörnyű idegenben észrevettem a viszonyok közé nem illő hiányos ruházatunkat. Ott hol az ősi megszokottság pongyola „otthonkájában“ nem igen van erősebb okunk, hogy keservesen észre vegyük magunkat. Sőt olyan édesen el vegyünk telve magunkkal. Ugy éreztem magamat, mintha egy otthonias hiányos ruhában egyszerre bedobtak volna egy szörnyen kritikus, rettenetesen finomult izlésű teljesen idegen társaságba. Ama lelkiállapotomnak csakis ez a hasonlat felelhet meg. Keservesen fájt ez énnekem, hogy szeretett édes jó anyámat, a református vallást ilyen az itteni többiekéhez képest én aránytalanul hiányos ruhában látom és hogy ezen az elvek, nem is elvek, hanem egy rossz és kemény megszokottság szörnyű nyomása alatt nem segíthetek. Fájt az nekem, amikor szemembe őszinte jóakarattal megmondta J. Máté kántortanító, aki életében e polgári ünnepélyen látott először református templomot; „kedves lelkész ur, ki nem fejezhetem szavakkal, milyen kínos nyomást gyakorolt lelkemre templomunk kopár ridegsége. Ilyenről nekem fogalmam sem volt. Kénytelen voltam otthagyni templomunkat. Fájt az nekem, hogy a Krisztus nevét ilyen nem illő keretek közt kellett hallanom. Miért nem adóztatja meg a népet, hogy elkészüljön már a berendezés.“ Sokféle szempontból tárgyalják napjainkban a kultusz-reformot. De az ekszpozitív lélektanát se felesleges élethűen, tapasztalatokból merítve feltüntetnünk. E szempontból eddig ugyse jelent meg kultuszértékezés.

Én a Debrecenben tanult hű református egyén, úgy éreztem, mintha egy új irány és törekvés fénye derengett volna lelkemben. Annyira elmélyedtem, hogy eszembe se jutott az, hogy vallásom meg van sértve. Amint elmélyedésemből felébredtem, egy fájdalom nyilallott át szívemen azzal a forró óhajjal, hogy vajha édes igaz, jó anyámat, református vallásomat legalább ezen maró idegenben szebb, dicsőbb ruhába öltöztethetném.

Te naiv kath. tanító, ha tudnád, hogy hiszen kétszen van már e berendezés, hogy ennél még faragatlanabb formájuak is vannak, gondolám magamban.

Alig bontakozom vala ki gondolataimból, keserves mosollyal referálja K. János gondnok uram, hogy szépen sikerült volna az első templomi ünnepély, csak azt ne mondták volna egymásközt mosolyogva, hogy „éppen olyan, mint egy török mecset belseje“.

A játszó gyermekek aztán gyakorlatilag is megvalósították a kritikát, a mit a magyar és kálvinista maró szülektől hallottak. Igaz az a felfogás, hogy a gyermekektől tudhatják meg, hogyan ítélnék és éreznek a szülők. Durva pajzanságuk, semmibebevésük, gunyok mindennapi céltáblája volt a „pogány kálvinok“ temploma.

Gondolkodóba estem én, az előbb fanatikus, sőt élesen gunyolódó egyén, s a vérembe ol-

tott, belém hagyományosan dresszirozott ultra puritánságból kijózanodtam. Az idegen világban felébredtem. Észhez kaptam. (Nem érdektelen lélektani állapot ez egy előbb fanatikus ultrapuritánál!) Felrészvén a környezet, először elveink, jobban mondva szokásunk gyakorlati helyességében, majd igazságában kezdtem kételkedni. Ám a belém vert ősi hangok: „lélekben és igazságban,“ „eredeti egyszerűség és tisztaság“ stb. stb. küzdelemre keltek kételkedéssel, kételkedésem meg amazokkal. Feltettem magamban a kérdést a lelkiismeretemnek egy erősebb küzködési közben: a „lélek, igazság, tisztaság“ elve vajjon az ok-okozat viszonyában áll-e a mi „egyszerűség“-nek nevezett állapotunkhoz, akadályozza-e a lelkiességet, igazságot és tisztaságot a gazdagabb, teljesebb, szebb kultuszkeret a templom építészetében, díszítésében berendezésében, szimbolikus mérsékelt, biblikus festészetében és a liturgiában?

Feltettem a másik kérdést: mire szoktunk mi hivatkozni? A bibliára, mint egyedüli zsinórmértékre, az első keresztyénekre, a reformáció megtisztító munkájára és a józanészre. Tán soha elszántabban emberfia nem fogott hozzá kultusz tekintetében mindezeknek tanulmányozásához, mint én. 13 év óta tart ez az önfeláldozásig menő szinte makacscsá hevült munka. És most éppen olyan erős meggyőződésű hive vagyok egy valóban bibliai, valóban őskeresztyéni, a protestánsok nagy része által is eredményesen, tehát a legkisebb veszély nélkül gyakorolt, és a józan észnek, mert a teljes lélektan, az ember egész őseredeti valójának, a haladó léleknek, és kulturának, a megtartás és terjeszkedésnek egyedül megfelelő építőbb kultusznak, tekintet nélkül arra, hogy az igazság itt-ott összetalálkozik-e a megvetett mai keresztyén felekezetekkel, tekintettel egyedül az elszánt igazságszomjazásra, mint amilyen fanatikus nevelésű és lelkiületű puritán voltam, míg a kényelmes pongyola otthonban csak őseim dicsőségével elteltén dicsekedtem, gondolván: na hát már ennél tökéletesebb állapotok nem is lehetnek, balga aki valami jobbat, újat feszeget. Kikacagni, lehurogni való eszelőkös szellemi korcs az.

Földváry Jenő.

Pályázat

a széplaki ref. segédlelkészi állásra,

Javadalom: Évi államsegély 500 korona. Évi illetmény ára helyett 500 korona. Egy butorított szoba, ágybelin kívül. Mosás nem adatik.

Kötelessége minden lelkészi teendők végzése. A felszerelt pályázati kérvények alulírottához 1909. Deczember 20-ig küldendők.

Az állás 1910. Február hó 1-én elfoglalandó.

Széplak. u. p. Margita, 1909. nov. 27.

Takács József,
reform. lelkész.

TELEFON 701.

Mindennemű felsőruhák festését, tisztítását; gallérok, kézelők mosás-vasalását a legszebben eszközli

Debrecenben,
Arany János-utca 10.

Ronczi József

gőzerőre egész ujonnan berendezett kelmefestő és vegyszeti ruha-
tisztító intézete.

Fiókszettek:
Batthyány-utca 2. — Vár-utca 3.,
a Zenede kisépülete udvarában.

TELEFON 701.

Sesztina Lajos

vaskereskedése

DEBRECZEN, Piacz-utca 23. sz.

Fegyvertöltény-hüvelyek:

Lefauchaux és Lancaster barna, szürke, zöld.

Hüvely dugasz, réz-gyutacs.

Revolver és Flaubert töltények. Ólom-sörét.

Revolverek, Flaubert-fegyverek.

Szétküldés 5 kilós postacsomagokban.

Vaskályhák fa- és szénfűtésre.

Meidinger, Kráder és Friedlandi kályhák.

Főzőkonyhák.

Novotny Antal

harangöntőde és vasharanglábgyár

Temesvár - Gyárvaros.

Ajánlja magát több évi szavatolás mellett régi harangok újraöntésére, valamint új harangok és teljes harangesoportok előre meghatározott hangok utáni elkészítésére. Különösen ajánlja saját találmányú új modern átlyukasztott

harangjait

melyek felső részükön a hege-dűéhez hasonló S alakú nyílásokkal vannak ellátva és azért erősebb, terjedelmesebb és mélyebb hang-

guak, mint régi modoruak. Ily szerkezetű 327 kgros harang hangban egyenlő 461 kgros régi modoru haranggal. Ajánl továbbá fogatható vertvas-koronákkal, régi harangok lyetnekkal való újra szerelését és vertvas-harang állványokaköltségvetések és képes árlapok díjmentesen szolgáltatnak. -- Az 1896 orsz. kiállításon milleniumi nagy eremmel kitüntetve.

Telefon 292.

Telefon 292.

Központi drogueria

Debrecenben, Piac-utca (Városház-épület)

Gazdasági és gyártelepek részére előírás szerint berendezett mentőszekrények, kötszerek, desinficiálószeresek Creolin, Carbol, mindennemű állatgyógyászati cikkek és műszerek. Sertés és marha tápporok és Fluidek nagy raktára, ugyszintén nagy választék mindenféle gummiárúkbansérvkötőkben, valamint fényképezéshez szükséges vegyszerekben.

Telefon 292.

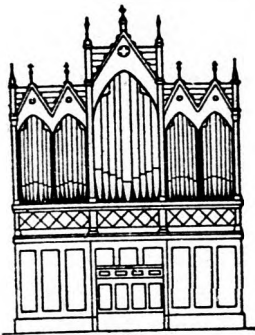
Telefon 292.

Rieger Ottó

villamos gépekkel berendezett és a kir. udvar orgonagyára. **Hazánk legnagyobb orgonájának a király orgonájának** (koronázási temlom) alkotója

Budapest, VII. Garay-u. 48.

császári- és királyi udvari szállító.

A bécsi, párisi, pécsi stb. kiállításon kitüntetve. Kedvező fizetési feltételek mellett kiváló tiszta légnyomású csőrendszerű (pneumatikus) tartós nemes hangu orgonákat szállit 37 év óta 1600 orgonát szállított, közte a

„Király orgonáját”

amely mű ezidő szerint **Hazánk legnagyobb orgonája**. 16 változatu villanyerőre berendezve. Orgona javításokat és hangolásokat a legmérsékeltebb árban teljesít.

Orgona jókarban tartását elvállalja. Ka talógussal tervezetekkel és rajzokkal kívánatra díjmentesen szolgál.

Rieger orgonagyárai 36 évi fennállás óta 1500 orgonát szállítottak.

Az összes iskolákban használt tankönyvek-, író-, és rajzszerek

kaphatók:

Hegedüs és Sándor

iskolai könyv- és papirkerekedésében

DEBRECEN.

Nagy képes árjegyzéket kívánatra ingyen és bérmentve küldünk.

Legjobbak Legszebbek

Kobrak cipők.

Legelegánssabbak.

**Raktár:
Debrecen,
Piac-utca 42.
(Hungária kávéházzal szemben.)**

Orgona - Harmoniumok.

A gyönyörű hang, melyet a világhírű és elismert legjobb gyártmányú amerikai rendszernek elmés szerkezete elővarázsol, ön magának zeng dicséretet. 65 forinttól minden árban kapható.

Első magyar — villamos erőre berendezett — hangszergyár.

Stowasser J. cs. és kir. udvari hangszergyáros, a m. kir. zene-akadémia, színházak, művészek stb. szállítója

BUDAPEST, II., Lánchid-utca 5.

Továbbá ajánlja saját gyárában készült, elismert legkiválóbb minőségű összes huros-, vonós- és fuvó-hangszereit, szakértői és feltétlen szolid árak mellett.

Hangfokozó-gerenda mely által bármely hegedű, gordonka beillesztése után sokkal jobb, erősebb és lágyabb hangot nyer. (Biztos siker.) Hegedűbe hangfokozó-gerenda 4 frt. Kezesség minden egyes hangszernél.

Legnagyobb gyár és raktár.

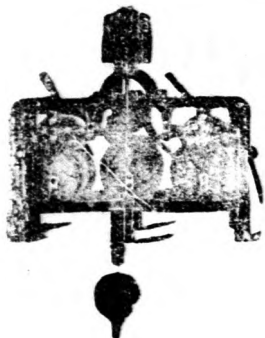
Saját találmányú (Rákóczi) Tárógató; általános elismert legjobb, mely tökéletes solo hangszerré általam konstruáltatott iskolával 35 forinttól feljebb.

Az összes hangszerek javítása különleges, szakszerű pontossággal, jutányos árban; kezesség minden egyes hangszernél. Árjegyzék minden egyes hangszerről külön, kívánatra bérmentve küldetik.

— Kivitel nagyban és kicsinyben.

Toronyrák

palota-, városházi-, gyári- és lak-
tanya berendezését a legelőnyöseb-
ben eszközi

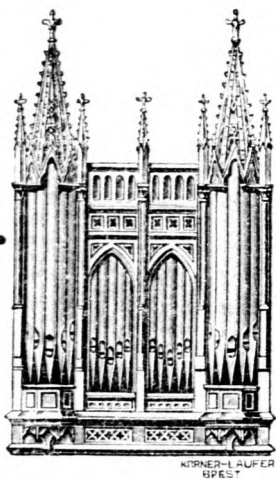
Mayer Károly utóda
Müller János
első magyar óragyár

= gőzerő berendezéssel =
Budapest, VII., Csömöri-u.
50. saját házban.

Képes árjegyzékek és költségvetések bérmentve.

Csak első
díjakkal
kitüntetve.

Alapított
1907-ben.

A pécsi
orazágos
kiállításon
állami
aranyérem-
mel kitün-
tetve.

Alapított
1897-ben.

Angster József és Fia

P é c s.

Orgona- és harmoniumgyár

A budapesti bazilika nagy orgonájának építője. Ajánlják
kitünő hang- és erős szerkezetű légnymatu és elek-
tromos berendezésű

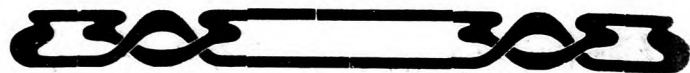
O r g o n á i k a t

a legjutányosabb árak mellett, művészi kivitelben. —
Raktáron kitünő hangu

HARMONIUMOK minden nagyságban.

Elektromos fújtató készülékek.

Árjegyzéket kívánatra ingyen küldünk.

„PETŐFI“

ÖSSZES KÖLTEMÉNYEI.

Uj népies és ifjusági teljes kiadás. A
szövegét ellenőrizte és bevezetéssel ellátta:

Kardos Albert

a költő arcképével:

Rendkívül díszes aranyozott vászonfedelű kötésben.
Fedelén „PETŐFI“ aranyozott dombornyomású arc-
képével.

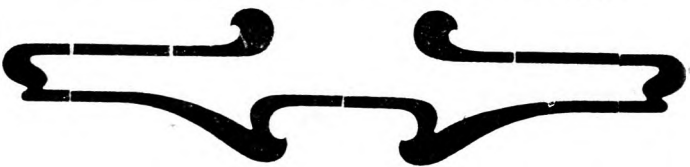
Á r a 2 korona 40 fillér.

Megrendelhető a kiadónál:

Hegedüs és Sándor

könyvkiadóhivatalában

D E R E C E N B E N.

Alapított 1851-ben.

DÁVIDHÁZY KÁLMÁN

elsőrangú könyvkötészete és díszműves üzlete
DEBRECEN, Fűvészkert-utca 9.

Teljesen modern berendezésű üzlet. Megbízható s
kifogastalan munkát készít mindennemű könyvköte-
szeti, díszműcikkben és bőrmunkákban.

Ima-, Énekeskönyv s más *Egyházi műveket* töme-
ges mennyiségben, versenyképes kivitelben és *gyári áron*.

Anyakönyveket, tartós jó kötésben.

Szent Bibliát és emléklapokat

különleges diszkötésben jubili-

umokra.

Aranykönyvek egyházak számára mely jótékony
adományok nyilvántartására is alkalmas.

Kéziratok befoglalására **táblákat**, melyek a szószéken
vagy temetéseknél előnyösen használhatók.

Iskolák számára térképek és táblázatok felhuzását
vászonra vagy papírra és ezeken kívül még számcs e
szakba vágó munkát.

Szükséglet esetén bármely cikkre nézve azonnal szolgálók, —
számítások a különleges munkákhoz, — mint *Diszáblák, Emlék-
lap és aranykönyveken, rajzokkal, kívánatra izletet
stylusban, levéltári okmányartók.*

Nyomatott a Debr. Prot. Lap könyvnyomdájában.

Király balzsam Köszvény és csusz ellen.

Legujabb gyógyszer.

Ezen balzsam legujabb gyógyszer úgy belsőleg, mint külsőleg mindenféle fájdalmak ellen. Király-balzsam készítményem mint házi szer szükséges, hogy minden háznál kéznél legyen, mert úgy belsőleg, mint külsőleg kitünő hasznos szer.

Belsőleg gyomorfájásnál gyomorgöresnél csikarásnál, fejfájásnál azonnal hat s legjobb fájdalomcsillapító.

Külsőleg tekintélyes orvosok ajánlják köszvénynél csuznál továbbá meghűléseknél, fog és fejfájásnál pár perc alatt hat. Igen hasznos gyógyszer még szávizhez cseppentve rossz lehellet szagtalanításra 1 üveg 2 k 65 f. 3 üveg 6 kor. 5 fill. Utánvétellel bérmentve.

Magyar ember nem használ mást csak a híres

Hajdusági pedrót !!

mely legjobb bajusznövesztő és ápoló szer az összes bajuszpedrő készítmények között. Hatása gyors és biztos

Postán 3 dobozt 2 K. 15 fillérért. 6 dobozt 3 K. 65 fillérért bérmentve utánvétellel küld a készítő.

Grósz Nagy Ferencz

„Arany egyszerű” gyógyszer-tára a hol mindnn bel- és külföldi gyógyszerkülönlegességek erdelti árakban szerzhethők be.

Alapított 1840.

Alapított 1840.

Hönig Frigyes

gőzüzemre berendezett harang és ercöntödéje, szivattyugyár

ARAD, RÁKÓCZI-UTCA 11—28. SZÁM.

Ajánlja cs. és kir. szabadalmazott harangjait, melyekkel bármely más haranggal szemben egy azon hang előállításánál 3—46% súly és ármegtakarítás éretik el. Kitünő jó hang és tartóságaért több évi jótállás. Legkedvezőbb fizetési feltételek.

Forgatható és igen könnyen lódítható vas harang főszerelések, melyekkel egy ember több harangot huzhat es tűzmentes vas-álványokkal. Régi harangoknak vas-szerelésre ala kítását, avagy azoknak csekély fölülfizetés mellett új harangokkal való főszerelését.

Képes árlapok és költségvetések kívánatra ingyen és bérmentve küldetnek.

1890-ben a legnagyobb állami éremmel kitüntette.

ORGONA !!

Nagyváradon, fő-utca 51/15.

ÚJ ORGONÁKAT

készíték a legujabb pneumatikus csőrendszer szerint, golós-ládával. Biztos működéséért még a legnedvesebb templomban is kezeskedem.

ORGONÁIM az elképzelhető könnyedségű játszás-móddal birnak és mindamellett az egyes sipok a leggyorsabb játszás mellett is precizen azonnal megszólalnak.

Elvállalok továbbá

régi orgonákat átalakítás, javítás és hangolás a legjutányosabb árban.

ORSZÁGH ANTAL

orgona készítő.

Orgona és Harmonium gyár

Gőzerő hajtás és saját villamos világítással berendezve.

Országh Sándor és Fia

cs. és kir. udvari szállító

RÁKOS-PALOTA, Budapest mellett.

Az 1885. évi országos kiállításon „nagy diszoklevéllel” (első díj) és „Ferenc József lovagrenddel”, az 1904. évi veszprémi kiállításon „arany éremmel” (első díj), az 1906. évi kassai kiállításon „diszoklevéllel” (első díj) kitüntetve, azonkívül számtalan kitüntetés és elismerés.

Ajánlják kitünő hangú és szerkezetű, főleg a legujabb légnymatu (pneumatikai) orgonákat, melyek rendkívül könnyű játékmód és a változatok egyszerű kezelése mellett, az időjárás minden viszontagságának ellenállnak. Szolid munka és jutányos árak. Kisebb orgonáink készletben vannak. Eddig 700-nál több új orgona lett szállítva. Raktáron kitünő hangú harmoniumok minden nagyságban. Harmiumok tetszésszerű rajz és változat összeállítással rendelésre készülnek.

Arjegyzék és részletes tervezet kívánatra díjmentesen küldetik.